

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტი

საბაკალავრო პროგრამა: სოციოლოგიაში

მარიამ ასლამაზაშვილი

თსუ-ს სტუდენტების დამოკიდებულება გარემოს დაბინძურებისადმი
(სოციოლოგიური გამოკვლევის მიხედვით)

ნაშრომი შესრულებულია სოციოლოგიის ბაკალავრის აკადემიური ხარისხის
მოსაპოვებლად

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: კახა ქეცბაია
ფილოსოფიის მეცნ. დოქტორი, თსუ-ს ასოცირებული პროფესორი

თბილისი, 2026

ანოტაცია

გარემო ყოველი ცოცხალი ორგანიზმისთვის მნიშვნელოვანი. გარემოს დაბინძურება თანამედროვე საზოგადოების ერთ-ერთ უდიდეს პრობლემას წარმოადგენს. ყოველდღიურად მილიარდობით ადამიანი ტოვებს ტონობით ნაგავს, რაც აბინძურებს დედამიწის ზედაპირს, ჰაერსა და წყას. თემის ატუალურობა გამომდინარეობს იქიდან, რომ საქართველო წარმოადგენს ერთ-ერთ იმ ქვეყნების ჩამონათვალს სიას, სადაც ჰაერის დაბინძურება და ასევე ნარჩენებით დაბინძურება მწვავე პრობლემას წარმოადგენს. ნაშრომი სწორედ ამ პრობლემებზეა წარმოდგენილი.

ნაშრომი შედგება ორი თავისგან და 5 ქვეთავისგან. პირველ თავში წარმოდგენილია ლიტერტურის მიმოხილვა, კონცეპტუალური ჩარჩო და და თემის ზოგადი განხილვა. მეორე თავში წარმოდგენილია კვლევაში გამოყენებული მეთოდოლოგიები და მიღებული შედეგები, ასევე გაცემულია რეკომენდაციები. ბოლო ქვეთავში წარმოდგენილია ნაშრომის შემაჯამებელი დასკვნა.

ნაშრომი მიზნად ისახავს ახალგაზრდების დამოკიდებულების კვლევას, გარემოს დაბინძურების მიმართულებით, კერძოდ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სოციოლოგიის მე-2-3-4 კურსის სტუდენტებში. ძითადად განხილულია ბუნებრივი გარემოსა და სოციალური გარემოს თანაკვეთა, როგორც გარემოსდაცვითი სოციოლოგიაშია. ასევე ჩატარდა როგორც თვისებრივი ასევე რაოდენობრივი კვლევის მეთოდები.

სარჩევი

ანოტაცია	2
შესავალი	4
თავი I. გარემოს დაბინძურება როგორც თანამედროვე სოციალური პრობლემა	
§1. ლიტერატურის მიმოხილვა	5
§2. კონცეპტუალური ჩარჩო	9
§3. გარემოს დაბინძურება როგორც თანამედროვე სოციალური პრობლემა.	15
თავი II. თსუ-ს სტუდენტების დამოკიდებულება გარემოს დაბინძურებისადმი (ემპირიულ სოციოლოგიური გამოკვლევის მიხედვით)	
კვლევის მეთოდოლოგია	19
კვლევის მიზანი	22
კვლევის ამოცანები.....	23
ჰიპოთეზა	23
კვლევის ინსტრუმენტი.....	24
შერჩევა	24
შეზღუდვები	24
სიღრმისეული ინტერვიუ.....	25
ექსპერტთა გამოკითხვა	31
დოკუმენტების ანალიზი	36
ონლაინ კვლევის შედეგები	39
რეკომენდაციები	41
დასკვნა	42
ბიბლიოგრაფია.....	44

შესავალი

გარემო შეიძლება იყოს ბუნებრივი და სოციალური, ხოლო დაბინძურება ნიშნავს დამაბინძურებელი ნივთიერებების ფიზიკურ გარემოში მოხვედრას, რაც აზიანებს ცოცხალ ორგანიზმებს. ქვემოთ კვლევაში განხილულ იქნება გარემოს დაბინძურება, მისი გამომწვევი ფაქტორები და სტუდენტთა აღქმები, თუ როგორ აღიქვამენ და რამდენად აწუხებთ გარემოს დაბინძურების საკითხები.

ფიზიკური გარემოს დაბინძურება ხდება რამოდენიმე ძირითადი მიმართულებით, ესენია: წყალი, ჰაერი და ნიადაგი. ეს სამი ელემენტი ადამიანის სიცოცხლის წყაროა. მოგეხსენებათ, რომ ადამიანს არ შეუძლია არც წყლის და არც ჰაერის გარეშე სიცოცხლე. ნიადაგი კი ის მატერიაა, რომლის მნიშვნელობაც ადამიანმა თორმეტი ათასი წლის წინ ჯერ კიდევ მეზოლითისა და ნეოლითის ხანაში, აღმოაჩინა.

კვლევაში განხილულ იქნება ბუნებრივი გარემოს მნიშვნელობა. განვიხილავთ საქართველოს ბუნებრივი გარემოს მნიშვნელობას. ასვე მოყვანილი იქნება სტატისტიკური მაჩვენებლები, თუ მერმდენე ადგილზეა საქართველო მსოფლიო მაშტაბზე გარემოს დაბინძურებით. ასვე განვიხილავთ ჩატარებული კვლევის შედეგებს, თუ როგორი იქნება სტუდენტთა დამოკიდებულებები და მათი აღქმები. კვლევაში შემოთავაზებულია მიზნები, ამოცანები, ჰიპოთეზები და განხილულია უშუალოდ კვლევები და პრობლემის გადაჭრის მიზნით ჩამოყალიბებულია ბოლოს რეკომენდაციები.

თავი 1: გარემოს დაბინძურება როგორც თანამედროვე

სოციალური პრობლემა

1.1 ლიტერატურის მიმოხილვა

გარემო, ეს არის პირობებისა და გარემოებების ერთობლიობა, რომელებიც ადამიანს, რაიმე კონკრეტულ საგანს, ან ორგანიზმს გარს აკრავს და ახდენს მასზე გავლენას. ჩვენ ნაშრომში ვკონცენტრირდებით ბუნებრივი გარემოსა და სოციალური გარემოს გადაკვეთაზე, თუ როგორ ზემოქმედებს, რა გავლენას ახდენს ეს ორი ერთნაეთზე. ეს ორი ცალ-ცალკე რომ გავშალოთ, შემდეგნაირ სურთს მივიღებთ. ბუნებრივი გარემო— ეს არის, დედამიწაზე მცხოვრები ცოცხალი თუ არაცოცხალი არსებანი. ბუნებრივი გარემო მოიცავს, ბუნებრივად და ხელოვნურად წარმოქმნილ ელემენტებს, რომლებიც ქმნიან ბუნებრივ ლანდშაფტებს. ბუნებრივი გარემოს ნაწილს წარმოადგენს ფლორა და ფაუნა. ბუნებრივი რესურსებია: წყალი, ჰაერი და ნიადაგი/მიწა. სოციალური გარემო— ეს არის საზოგადოებრივი გარემო, სადაც ინდივიდები ურთიერთქმედებენ. სივრცე, სადაც ადამიანები სხვადასხვა სოციალური ინსტიტუტების საშუალებით ურთიერთქმედებენ.

იქიდან გამომდინარე, რომ დემოგრაფიული ზრდის ტემპი მაღალია, შესაბამისად, ნარჩების დაგროვებაც მაღალია. კაცობრიობის არსებობის მანძილზე ყოველთვის წარმოდგენდა გარკვეულ პრობლემას გარემოს დაბინძურება, ჯერ კიდევ რომაულ ეპოქაში წყლის და ჰაერის დაბინძურება გარკვეულ პრობლემებს უქმნიდა ცივილიზაციას. მაგალითად სხვადასხვა დაავადებების გავრცელება. მე-XI საკუნის ბოლოს და XVI საკუნუსის შუა ხანებამდე, ევროპაში გარემოს დაბინძურება ასოცირდებოდა ეპიდემიური დაავადებების გავრცელებასთან. თუმცა ზემოთ აღნიშნულს ხელი არ შეუწყვია იმისთვის, რომ საზოგადოება

აქტიურად ჩართულიყო პრობლემის მოგვარების საკითხებში. პრობლემა გამწვავდა მაშინ, როცა კაცობრიობამ განვითარების იმ ნიშნულს მიაღწია, სადაც საჭირო გახდა ტექნიკის გამოყენება, რასაც მოჰყვა ქარხანა-საწარმოების მკვეთრი განვითარება. XVIII საუკუნიდან დაიწყო ინდუსტრიალიზაცია და XIX საუკუნის შუა ნახევრამდე, დიდი როლი ითამაშა გარემოს დაბინძურების საკითხში. ყოველივე აღნიშნულმა განაპირობა, XIX საუკუნის ბოლოსკენ, თანამედროვე გარემოსდაცვითი მოძრაობის ჩამოყალიბება ევროპაში. ამავე პერიოდში აშშ-ში უფრო მეტად განვითარდა ბიოცენტრული მიდგომა. ერთ-ერთმა ეკოლოგმა და ფილოსოფოსმა ა. ლეოპოლდმა შემოიტანა “მიწის ეთიკის” ცნება, რადგან დაემტკიცებინა რომ ადამიანები უნდა გარდაქმნილიყვნენ მიწის დამპყრობლებისგან მის წევრებად.

ა. ლეოპოლდის მიერ წარმოდგენილი ეს იდეა დღეს უფრო მეტად და ვშიშობ მომვალშიც, ასახავს ჩვენს რელობას. მიწის დამუშავებით მიღებული ძალის შესახებ ადამიანმა ჯერ კიდევ ნეოლითის (ახალი ქვის ხანა) პერიოდიდან შეიტყო. მას შედეგ მიწით მიღებული სარგებლის ძალა უფრო გაიზარდა. ადამიანებმა დაიწყეს ლანდშაფტების განადგურება, მადანის მოპოვება, წყალსაცავების აგება, ქარხნების აშენება. დაიწყო არაბიოდეგრადირებული ნარჩენების მასიური წარმოება და საზოგადოებამ დაიწყო ბუნებრივი გარემოს დანაგვიანება, რისი კონტროლიც გაძნელდა. ყოველივე ამან წარმოქმნა ეკოლოგიური პრობლემები, რომლებმაც არა მხოლოდ ბუნების ჰარმონია დაარღვიეს, არამედ თავად ადამიანთა ჯანმრთელობასც შეუქმნეს საფრთხე.

მოგეხსენებათ, რომ საქართველო კავკასიის რეგიონში მდებარე ქვეყნებს შორის ერთ-ერთი გამორჩეული ქვეყანაა მისი ლანდშაფტითა და ბუნებრივი მრავალფეროვნებით. საქართველოს ნებისმიერო კუთხე, წელიწადის სხვადასხვა დროს სხვადასხვანაირად მომხიზლავად ლამაზია. მიუხედავად იმისა, რომ ბუნებით მდიდარი ქვეყანა ვართ, ამ სიმდიდრის შენარჩუნებას ხელს არ ვუწყობთ.

ამ ყოველივეს ამტკიცებს ის ფაქტი, რომ ყოველწლიურად საქართველოს მოსახლეობა 29 000-მდე პლასტმასის ნარჩენს წარმოიქმნის. ეს არის საერთო ნარჩენებს 14%-ი. მიუხედავად იმისა, რომ 12 რეგიონიდან ქვეყანაში ნახევარზე მეტი გამოირჩევა ჰაერის სისუფთავი, დანარჩენი რეგიონებში ჰაერის ხარისხის ინდექსი საკმაოდ დაბალია და საერთო ინდექსზე ახდენს გავლენას. (ლობჟანიძე & პინიატი, 2021) სწორედ ამიტომ, იელის (yale) უნივერსიტეტის გარემოსდაცვითი ეფექტიანობის ინდექსის 2024 წლის მონაცემებიზ მიხედვით, ჰაერის დაბინძურების კუთხით საქართველო 180 ქვეყანას შორის იკავებს 77-ე ადგილს, 100-დან 47.3 ქულით. ხოლო ნარჩენების გადამუშავებაში საქართველო იკავებს 92-ე ადგილს 4.6 ქული, რაც საკმაოდ დაბალ შეფასებად ითვლება. (იპიაი, 2024)

მოსახლეობის ექსპონენციური (სწრაფი) ზრდა, გარემოს დაბინძურებისადმი, ერთ-ერთი ზემოქმედი ფაქტორია. საქართველოში, კერძოდ თბილისში, ერთ-ერთი ყველაზე მასიური ნაგავსაყრელია “დიდი ლილოს ნაგავსაყრელი”. დიდი ლილოს ნაგავსაყრელის პოლიგონი დაახლოებით 10 ჰექტარამდე ტერიტორიას მოიცავს, სადაც ყოველწლიურად 1300 ტონა ნაგავი შედის. (ტყეშელაშვილი, 2025) ნარჩენების გაღრწვის დროს ატმოსფერში იფრქვევა ე.წ მეთანი, რომლის შეგროვება და ელექტრო ენერგიად გადაქმნა შესაძლებელია, თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენებით. თუკი მეთანის ელექტროენერგიად გარდაქმნა მოხდება, მაშინ ენერგიის მოცულობა დაახლოებით 30 000 მეგავატსაათი იქნება წელიწადში. ამის შესახებ ინფორმაციას 2024 წელს ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკი გვაწვდის, რომელმაც 16 მილიონი ევროს ოდენობის სესხი გამოყო, ხოლო 4 მილიონი ევროს გრანტი გამოყო აღმოსავლეთ ევროპის ენერგოეფექტურობისა და გარემოს დაცვის პარტნიორობის ფონდიდან. ბოლო ინფორმაციებით ეს პროექტი დაიწყო 2025 წლის ივნისში. აღნიშნული პრობლემაზე თბილისის მერმა კახა კალაძემ განაცხადა, რომ “პროექტებისა და სამუშაოების განხორციელების ვადა 12 თვეა”. ბოლოდროინდელი ინფორმაციით ჯერ კიდევ მიმდინარეობს აღნიშნული სამუშაოები. (ტყეშელაშვილი, 2025)

გარემოსდაცვითი სოციოლოგია ერთ-ერთი მნიშვნელოვან მიმდინარეობათგანია სოციოლოგიაში. გარემოსდაცვითი სოციოლოგია, როგორც ცალკეული დისციპლინა, XX საუკუნეში ჩამოყალიბდა ულიამ კეტონისა და რაილი დანლაპის მიერ. 1978 წელს მათ გამოქვეყნეს პირველი სტატია გარემოსდაცვითი სოციოლოგიის შესახებ, სახელწოდებით: “გარემოსდაცვითი სოციოლოგია: ახალი პარადიგმა”. მათ ამ სტატიაში სამი ძირითადი ახალი ეკოლოგიური ჩარჩო შედგინეს, რომელმაც ტრადიციულ სოციოლოგიის ანთროპოცენტრიზმს გადაუსვა ხაზი და გააკრიტიკა ადამიანთა მიდგომა ეკოსისტემისადმი. პირველი პუნქტი მოიაზრებს ადამიანის გამორჩეულობის პარადიგმის უარყოფას. ტრადიცილი საზოგადოების აღქმის თანახმად ადამიანი ვინაიდან აზროვნებს, აქვს კულტურა, ენა და მუდმივად ვითარდება, ის გათავისუფლებულია ბიოფიზიური შეზღუდვებისგან, ანუ აღარაა ვალდებული ბუნების კანონებს ემორჩილებოდეს. ეს ყოველივე ზემოთ აღნიშნული, უ. კეტონისა და რ. დანლაპის აზრით არის ილუზია, რომელსაც კაცობრიობა არასწორი მიმართულებით მიყავს. (ივიეს, 2025) ადამიანი დამოკიდებულია ეკოსისტემაზე. ეკოსისტემური ცვლილებები არამხოლოდ ფლორასა და ფაუნაზე მოქმედებს არამედ დემოლოგიურ ფაქტორებზეც. მაგალითად, დღემდე არ არის კაცობრიობა ტექნოლოგიურად ისე განვითარებული, რომ იკვლიოს, თუ როდის რა სიმძლავრის მიძისძვრა მოხდება რომ მოსახლეობა წინასწარ იყოს გაფრთხილებული, ან თუ საჭიროა ევაკუირებული. მეორე, რასაც უ. კეტონი და რ. დანლაპი ეხებიან არის “ეკოლოგიური ლიმიტები”. (დანლაპი & კეტონი, 1994, გვ.24) ვინაიდან დემოლოგიური ზრდის მაჩვენებელი მაღალია, ამ პრობლემას ავტომატურად მიყვავართ რესურსების გამოლევის პრობლემამდე. ტექნოლოგიური განვითარებისა და ეკონომიკური ზრდის პროცესიც მნიშვნელოვნად ზემოქმედებს ეკოლოგიურ გარემოზე. ამის ძალიან კარგი მაგალითია ხელოვნური ინტელექტის გაჩენა. მოგეხსენებათ, რომ ხელოვნურმა ინტელექტმა მოხდინა კიდევ ერთი ეკონომიკური გადატრიალება. ამ გადატრიალების საფასური აღმოჩნდა მტკნარი წყალი, რომელსაც მონაცემთა ცენტრებისა და სერვერების გასაგრილევლად იყენებენ. ერთ ინდივიდისთვის

საშუალო სირთულე დაავადების შესასრულებლად ხელოვნური ინტელექტი იყენებს 500 მლ ოდენობის მტკნარ წყალს. განსაკუთრებით ხაზგასასმელია ერთ-ერთი ყველაზე დიდი ხელოვნური ინტელექტის მონაცემთა ცენტრი, რომელიც დიდ ბრიტანეთში მდებარეობს. ამ ტერიტორიაზე იმდენად დიდია გადახურება, რომ ახლო დასახლებულ მოსახელობას საფრთხე ექმნება, რასაც თავისთავად მივყავართ გარემოსდაბუნძურების პრობლემებამდე. ამ შემთხვევაში არა მხოლოდ ატმოსფერო ზიანდება, არამედ წყლის რესურსიც. მიგვინაბით, დანლაპმა კენტ ლირესთან ერთად შეიმუშავა “ახალი ეკოლოგიური პარადიგმა”. ენიპი არის ეიჩიპი-ს საპირისპირო, ის დანლაპმა და ლირემ შეიმუშავეს, რათა ადამინთა შეხედულებები, გარკვეული კატეგორიების მიხედვით, გაეზომათ გარემოსდაცვით სფეროში. ამ მსოფლმხედველობის მიხედვით: 1. ადამიანები დედამიწაზე ერსებულ იმ მხოლოდ ერთ სახეობას მიეკუთვნებიან, რომლებიც ჩართულები არიან გლობალურ ეკოსისტემაში, ანუ ინტეგრირებენ ბუნებასთან. 2 .ადამინთა ქმედებები ხშირად ბუნებაში იწვევს გაუთვალისწინებელ შედეგებს. რაც იწვევს ისეთ უკუკავშირს რისი მართვა, ან პროგნოზირება ხშირად შეუძლებელია. 3. სოციალური ცხოვრება დამოკიდებულია ბიოსფეროზე/ბუნებაზე. ნებისმიერი პოლიტიკური, სოციოლოგიური თუ ეკოლოგიური მოვლენა პირდაპირ უკავშირდება გარემოს, სადაც საზოგადოება არსებობს. (დანლაპი & ლირი, 1978, გვ19-28)

1.2 კვლევის კონცეპტუალური ჩარჩო

როგორც კლასიკოსმა ფილოსოფოსმა შარლ ლუი დე მონტესკიემ, მის ცნობილ წიგნ “კანონთა გონიში” თქვა “კლიმატის იმპერია, ყველა იმპერიას შორის პირველი და ყველაზე ძლიერია” (მონტესკიე, 1748, გვ. 328). ბუნება, ეკოლოგიური გარემო, სადაც ჩვენ ვცხოვრობთ ადამიანთა გაჩენამდე არსებობდა და კვებავდა, როგორც ატმოსფეროში ჟანგბადით, ასევე სარსებოდ საჭირო მატერიით, როგორიცაა მცნარეული და ცხოველური საკვები, წყალი, ხისა და

მეტალის სხვადასხვა სახის მატერია და ა.შ. მონტესკიე იყო ერთ-ერთი პირველთაგანი, რომელმაც შენიშნა სოციალური დეტერმინიზმისა და ბუნებრივი გარემოს ურთიერთქმედება. შ. მონტესკიემ შენიშნა, რომ გეოგრაფიული მდებარეობა და კლიმატი განსაზღვრავდა ხალხის კულტურას, მათ ქმედებებს, ფიზიკურ მახასიათებლებს და ა.შ. მონტესკიეს იმ სიტყვებიდან გამომდინარე, რომელიც ზემოთ ვახსენე, თუკი ვიმსჯელებთ მივდივართ იმ დასკვნამდე, რომ ჩვენ გვჭირდება და ვართ დამოკიდებული ეკოსისტემაზე. ჩვენი ბუნებრივი გარემო, ყველაფერი რაც ამ ბუნების ნაწილია ჩვენ სისოცხლეს გვაძლევს. ხოლო მისი მოსპობით და დაბინძურებით არა მხოლოდ ეკოსისტემას ვუქმნით საფრთხეს, არამედ ჩვენივე თავებს ვიზინებთ.

გარდა მონტესკიესა, სანამ უშუალოდ გარემოს დაცვა ცხადი პრობლემა გახდებოდა კლასიკოსი სოციოლოგი კარლ მარქსიც შეეხო გარკვეულწილად. მარქსი იყო გერმანელი ფილოსოფოსი, ისტორიკოსი, ეკონომისტი, პოლიტიკური თეორეტიკოსი და სოციოლოგი. კ. მარქსი მის ჩანაწერების კრებულში, რომელიც ცნობილია როგორც “1844 წლის ეკონომიკურ ფილოსოფიური ხელნაწერი”, იგი ძირითადად საუბრობს შრომის გაუცხოებაზე. გარდა შრომის გაუცხოებისა, კ. მარქსი გვეუბნება რამოდენიმე მნიშვნელოვან სიტყვებს ადამიანსა და ბუნებაზე. იგი ამბობს, რომ “ბუნება ადამიანის არა ორგანული სხეულია—ანუ, ბუნება არ წარმოდგენს თავისთავად ადამიანის სხეულს. ადამიანი ბუნების ხარჯზე ცხოვრობს” (მარქსი,1844). კ. მარქსი მისი ამ სიტყვებით გვეუბნება იმას, რომ ადამიანისთვის ბუნება არაორგანული მატერიაა. თუმცა მნიშვნელოვანი და აუცილებელი, რომლის ხარჯზეც ადამინი ცოცხლობს/ცხოვრობს. ადამიანისთვის ბუნება არის ისეთივე მნიშვნელობის მატარებელი, როგორც ადამინის ორგანოებია მისი სიტოცხლისთვის მნიშვნელოვანი. კ. მარქსი მის ამ ჩანაწერში, როგორც ზემოთ ავღნიშნე, ძირითადად საუბრობს შრომის გაუცხოებაზე, იგი ადამინსა და ცხოველთა სამყაროს ადარებს. ამბობს იმას, რომ ადამიანი აწარმოებს მისთვის და სხვისთვის, რათა შემდგომ ამ ნაწაემისგან მიიღოს სარგებელი. მაგალითად აშენებს კორპუსებს, პლანტაციებს აკეთებს სხვადასხვა სასოფლო-სამეურნეო ნაწაემის,

სხვადასხვა ტექნოლოგიებს ქმნის და ა.შ. ამ ყოველივეს ადამიანი, პირველ რიგში საკუთარი თავისთვის აკეთებს, ძირითადად ფულადი სარგებლისთვის, შემდგომ კი ამ შრომის შედეგით სხვაც ხეირობს. მარქსი უსვამს ხაზს იმასაც, რომ იგივე ქმედება ბუნების სხვა არსებებშიც შეინიშნება. თუმცა განსხვავება ისაა, რომ მათი მიზანი მხოლოდ საკუთარი თავის დაკმაყოფილებაა, მაგალითად ბუნაგის გათხრა საკუთარი მიზნებისთვის, ან საკუთარი ნაშირებისთვისა. საბოლოოდ, რომ შევაჯამოთ მარქსი ამბობს, რომ კაპიტალიზმი აზიანებს ბუნებას. მისი ეს მოსაზრება ნაშრომის თემას ეხმიანება იმით, რომ ბუნებრივი გარემო ადამიანს სჭირდება, როგორც ორგანო. რესურსები, რომელიც ბუნებაშია გამოლევადია და მისი განადგურებით, დაბინძურებით, არ გაფრთხილებით საბოლოოდ გამოილევა და ადამიანიც მის გარეშე ვეღარ შეძლებს არსებობას. ბუნებას ადამიანი არ სჭირდება, ადამიანი ბუნების ერთ-ერთ ნაწილია. ის ნაწილია, რომლის გაქრობას ევოლუცია ჩაანაცვლებს მარტივად. ამის მაგალითად შეგვიძლია მოვიყვანოთ იურული პერიოდი. ანადაც, მაგალითად ათასობით წლის წინ მცხოვრები მტაცებლებიდან მაქაიროდი, იგივე ხმალკილა ვეფხვი, არამტაცებლებიდან ფრინველი მავრიკული დრონტი, იგივე დოდო. ეს ორივე არსება ეკოსისტემის ნაწილს წარმოადგენდა სხვადასხვა დროში. მათი ეკოსისტემიდან გაქრობა ევოლუციამ მრტივად ჩაანაცვლა. დიახ ადამიანი ცხოველებს შორის ყველაზე მაღლა მდგომი არსებაა, მისი გინებიდან გამომდინარე, თუმცა ეს იმას არ ნიშნავს რომ ადამიანი მის არსებობის პერიოდს/დროს ვერ ამოწურავს. მითუმეტეს მოდერნულ საზოგადოებაში გვაქვს ატომური იარაღი, რომელსაც ცხრა ქვეყნა ფლობს და რომელსაც შეუძლია მილიარდობით ადამიანის სიცოცხლეს შეუქმნას საფრთხე.

მონტესკიესა და მარქსისგან განსხვავებით, უკვე თანამედროვე სოციოლოგიის ერთ-ერთი თეორეტიკოსი, ინგლისელი სოციოლოგი ენტონი გიდენსი პირდაპირ ეხება გარემოსა და ადამიანს, რომელსაც ცალკე წიგნიც მიუძღვნა სახელწოდებით: “კლიმატის ცვლილებების პოლიტიკა”. წიგნში ე. გიდენსი საუბრობს გლობალურ

დათბობებზე და მის გავლენას სოციუმზე. ბუნებრივ გარემოზე. გიდენსი ამბობს, რომ:

“რადგან გლობალური დათბობით გამოწვეული საფრთხეები არ არის ხელშესახები, მყისიერი ან ცხადი ყოველდღიურ ცხოვრებაში, როგორი საშინელიც არ უნდა იყოს ის, უმეტესობა დაჯდება ხელეზამოყრილი და არაფერს გააკეთებს მათთან დაკავშირებით. მაგრამ დავლოდებით მანამ სანამ ხილული და მწვავე არ გახდება მდგომარეობა, მანამ სანამ სერიოზულ მოქმედებას დავიწყებთ, უკვე თავისთავად დაგვიანებული იქნება”. (გიდენსი, 2009, გვ.4)

ე.გიდენსი ზემოთ აღნიშნულს უწოდებს “გიდენსის პარადოქსს”. გიდენსის პარადოქსი ხაზგასმია იმაზე, თუ როგორაა უგულვებელყოფილი, როგორ არ ექცევა სათანადო ყურადღება გლობალურ კატასტროფებს. რადგან ყოველდღიურ ცხოვრებაში არ გვხვება არ ვაქცევთ ყურადღებას, მანამ სანამ უშუალოდ ჩვენ არ შეგვხვება და არ შეგვაწუხებს, მანამდე არ ვუწუხებთ თავს, არ ვხარჯავთ საჭირო რესურსებს რათა პრობლემა ადრეულ ეტაპზევე მოვაგვაროთ და თავიდან ავირიდოთ მომავლის პრობლემები. თემის სათაურიდან გამომდინარე ჩვენ არ განვიხილავთ/ვხეებით უშუალოდ გლობალური დათბობის პრობლემას. თუმცა გლობალური დათბობა აისახება გარემოს დაბინძურებაზე. ყოველი კატასტროფა ნებისმიერ მიმართულებაში, გინდ ეს იყოს ბუნების დანაგვინება, ან ომები, ან კრიმინალის ზრდა ყოველივე ერთმანეთთან ჯაჭვურ რექციაში იმყოფება, ურთიერთკავშირშია. ამ შემთხვევაში გლობალური დათბობის ერთ-ერთი გამოვლინება გარემოს დაბინძურებასთან მიმართებაში არის ის, რომ უზარმაზარ ლანშაფტებზე დაგროვილი ეს ნაგვის ბორცვები იღრწნება და გამოყოფს სხვადასხვა მავნე ნივთიერებებს, როგორიცაა: წყალბადის სულფიდი, ამიაკი, ნახშირორჟანგი და მეთანი. აქედან ყველაზე მეტად, ჰაერში გაფანტვის დროს, ადამინის ჯანმრთელობაზე მოქმედებს წყალბადის სულფიდი. იწვევს თავბრუსხვევას, გულისრევას, სუნთქვის გაძნელებას, მაღალი დოზით

შესუნთქვისას სიკვდილსაცკი. ხოლო ნახშირ ორჟანგის გამოყოფა აჩქარებს გლობალური დათბობის პროცესს.

გიდენსი მის ნაშრომში უფრომეტად ყურადღებას ამახვილებს საჭირო პოლიტიკის გატარებაზე, პრობლემათა აღმოსაფხვრელად. გიდენსის თეორიის თანახმად ის პოლიტიკა რაც დღეს კაცობრიობას გვაქვს წარუმატებელია პრობლემათა აღმოფხვრისათვის. ამიტომაც იგი თვლის, რომ უნდა შეიცვლოს არსებული პოლიტიკა, მოხდეს სახელმწიფოებრივი ტრანსფორმაცია. რადგან ის პოლიტიკა, ვერ ახერხებს არსებული გარემოს დაბინძურებით გამოწვეული გლობალური პრობლემების აღმოფხვრას. გიდენსი რამოდენიმე მნიშვნელოვან ფაქტორს გამოყოფს, მათ შორისაა ისიც, რომ განვითარებული სახელმწიფოები უნდა შეთანხმდნენ. აიღონ ლიდერობა ხელში და ჩაუდგნენ სათავეში განვითარებად ქვეყნებს. უნდა მოხდეს განახლებადი ენერგიის მეტად გამოყენება და ამ კუთხით იზრუნონ სახელმწიფოებმა განვითარებაზე. განათლების დონის გაზრდა, რაც გულისხმობს ისეთი პოლიტიკის გატარებას, რომლის ხარჯზეც სკოლებში სწორად მოხდება ეკოლოგიური გარემოს მნიშვნელობის სწავლება და მისი დაცვა. გიდენსის ეს თეორია მნიშვნელოვანია რადგან საჭიროა მომავლის პოლიტიკის გატარება ამ საკითხთან დაკავშირებით. ვინაიდან სწორედ ბავშვები წარმოდგენენ მომავალს, რომელსაც გარემოსთვის გაფრთხილებას თუ არ ვასწავლით. უახლოესი 50 წლის მანძილზე დაგეგმავთ ეკოლოგიური გარემოს უდიდეს პროცენტს და შეუქმნით საფრთხეს მომავალ თაობებს. სწორედ ამიტომ ამბობს გიდენსიც, ზემოთ მოყვანილ ციტირებაში, რომ ხელეჩამოყრილი ვზივართ მანამ სანამ პრობლემა კარს არ მოგვიკაკუნებს.

ბოლოს განვიხილავ გარემოსდაცვითი სოციოლოგიის უშუალო წარმომადგენელის და ერთ-ერთ ფუძემდებელს სოციოლოგ რაილი დანლაპს, რომელმაც გარემოსდაცვით სოციოლოგიაში 1978 წელს შეიმუშავა და შექმნა, კენტ ვან ლირესთან ერთად, “ახალი ეკოლოგიური პარადიგმა”. ენიპი-ის თეორია

გულისხმობს იამს, რომ ადამიანი უნდა იყოს ბუნებასთან ჰარმონიულ კავშირში. ენიპი-ის თეორიის ჩამოყალიბება განაპირობა ტრადიციულმა მიდგომამ, რომ ადამიანს ემსახურება ბუნება/ეკოლოგიური გარემო, ამ თეორიას რ. დანლაპმა და კ. ლირესმა უწოდეს “ადამიანის განსაკუთრებულობის პარადიგმა” (ეიჩიპი). დანლაპმა მოგვინებით 2008 წელს გაანახლა ენიპი-ის თეორია და უფრო დახვეწილი საზომი სკალა შემოგვთავაზა. სკალა რომელის მეშვეობითაც თანამედროვე საზოგადოებაში ხდება დამოკიდებულებათა გაზომვა, თუ როგორია საზოგადოების დამოკიდებულება, მათი მსოფლმხედველობა და გარემოსდაცვითი შეხედულებები სხვადასხვა ეკოლოგიური ფაქტორებისადმი. 1978 წლის ენიპი-ის ერთ-ერთი ძირითადი პრინციპია ის, რომ :

“ბუნების რთული მიზეზ-შედეგობრივი კავშირები და ურთიერთ კავშირების ადამიანთა მიზანმიმართულ ქმედებებს, რომელიც ბუნების მიზეზ-შედეგობრივსა და ურთიერთკავშირებულ ქსელურ ჯაჭვს არღვევს, მოჰყვება ბევრი გაუთვალისწინებელი შედეგები”. (კეტონი & დანლაპი, 1978, გვ. 45)

ამ პრინციპიდან გამომდინარე შეგვიძლია, როგორც ზოგადად და ასევე ამ შემთხვევაში ეკოლოგიურ გარემოსთან მიაბრთებაშიც ვთქვათ, რომ ნებისმიერ ქმედებას თავისი შედეგი მოჰყვება. იმ ქსელური ჯაჭვის რღვევა, რომელიც ეკოლოგიურ (ბუნებრივ) გარემოშია, ეკოლუციის შედეგად ჩამოყალიბებული, ჯაჭვის რღვევა და არ მოვლა თავის ფატალურ შედეგ(ებ)ს გამოიღებს.

NEP-ის კვლევის პრინციპი საკამოდ მარტივია, როგორც სოციოლოგიური კვლევებისთვისაა დამახასიათებელი ხდება გარკვეული ჯგუფის შერჩევა, მაგალითად: სტუდენტები, მასწავლებლები, ფერმერები და ა.შ. ჯგუფის შერჩევის შემდგომ ხდება იმ კატეგორიის ინდივიდების ეკოლოგიური მსოფლმხედველობის (პარადიგმის, დამოკიდებულებების) შესწავლა. კვლევის

ფარგლებში ხელმძღვანელებ NEP-ის იდეოლოგიის მიხედვით, კონკრეტულად გარემოს დაბინძურებისადმი თსუ-ს სტუდენტთა დამოკიდებულებას გამოვიკვლევ.

1.3 გარემოს დაბინძურება როგორც თანამედროვე სოციალური პრობლემა

როგორც უკვე ავღნიშნე გარემო არის ის სივრცე, იმ მატერიის ირგვლივ არსებული გარემოება, რომელიც ამ მატერიაზე ზემოქმედებს. სწორედ ესაა ბუნებრივ-ეკოლოგიური გარემოც. ადამიანები წარმოვადგენთ ბუნებრივი გარემოს ნაწილს, გარემოს დეგრადაცია პირდაპირაა დაკავშირებული საზოგადოებასთან. ინდუსტრიალიზაცია (1750-1850) შეგვიძლია დავასახელოთ ერთ-ერთ მნიშვნელოვნად გარდამტეხ ეტაპად, როდესაც მოხდა კაცობრიობის ტექნოლოგიური განვითარების ახალ ეტაპზე გადასვლა, ხოლო ეკოლოგიური გარემოსთვის დამაზინებელი აღმოჩნდა აღნიშნული ეს ახალი ეტაპი. ქარხანა-საწარმოები ერთ-ერთი უდიდეს პრობლემას წარმოდგენდა და დღემდეც, წარმოადგენს ეკოლოგიური გარემოსთვის. არასწორმა პოლიტიკამ, ინდუსტრიალიზაციამ, ტყეების მასიურმა გაჩეხვამ, ნარჩების მასიურმა დაგროვებამ საბოლოოდ მიგვიყვანა იმ სავალალო შედეგებამდე, რომელმაც დაგვანახა ჩვენს გარშემო არსებული კატასტროფული მდგომარეობა.

ინდუსტრიალიზაცია მართლაც, რომ მნიშვნელოვანი იყო კაცობრიობის განვითარებისთვის, თუმცა როგორც ყველა დიდ აღმოჩენას მასაც მოჰყვა უარყოფითი შედეგები. ქარხანა-საწარმოების ზრდამ გამოიწვია ჰაერისა და წყლის, განსაკუთრებით, მტკნარი წყლის მკვეთრი დაბინძურება. საწარმოებში, ნავთობისა და ქვანახშირის ხშირი წვის შედეგად გამოყოფილმა ცხელმა აირმა უფრო მეტად დააჩქარა გლობალური დათბობის პროცესები. ასევე გაზიარდა

ურბანიზაცია. ურბანიზაციის გაზრდა ნიშნავს იმას, რომ ქალაქების გაფართოება ხდება ტყის ლანდშაფტის განადგურების ხარჯზე, რასაც ასევე ცხოველურ ორგანიზმთა განადგურებაც მოჰყვება. ასევე ურბანიზაციამ გაამწვავა სოციალური უთანასწორობის და სიღარიბის ფაქტორი. საბოლოოდ ამ ყოველივემ თანამედროვე გარემოს შეუქმნა უდიდესი საფრთხე. ის ჯაჭვრი კავშირი, რაც ბუნებაში ჰარმონიულად უნდა წარმართულიყო, მოულოდნელად ადამინთა ჩარევის ხარჯზე დაირღვა. საბოლოოდ ზემოთ აღნიშნული თავად სოციუმის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან თანამედროვე პრობლემად გადაკცა, რომლის აღმოფხვრისთვისაც იბრძვიან თანამედროვე განვითარებული სახელწიფოები. როგორც მთავრობათაშორისი ისე არასამთავრობო სახელმწიფოები, როგორიცაა: გაეროს გარემოსდაცვითი პროგრამა, ბუნების დაცვის საერთაშორისო კავშირი, ბუნების მსოფლიო ფონდი, გრინპისი და სხვა.

თანამედროვე სამყაროში გარემოს დაბინძურების რისკების ზრდის ერთ-ერთ პრობლემას წარმოადგენს დემოგრაფიული ზრდა. მოსახლეობის ზრდა მოგვხსენბათ, რომ გაცილებით მაღალია განვითარებად და ნაკლებად განვითარებად ქვეყნებში. ამის ერთ-ერთ მიზეზად სოციალ-ეკონომიკური ფაქტორი მიიჩნევა, რაც გულისხმობს საზოგადოების იერარქიულ დონეს. მიიჩნევა, რომ ოჯახებში სადაც ნაკლებია განათლების დონე იქ შობადობა მეტია. დემოლოგიური ზრდის ფაქტორი მნიშვნელოვანია ეკოლოგიური გარემოსთვის, რადგან მოსახლეობის ზრდა ზრდის მოთხოვნას, შესაბამისად, წარმოების დონეც იწვევს და უფრო მეტი ნარჩენის დაგროვება ხდება. განსაკუთრებით სავალალო მდგომარეობა განვითარებად და ნაკლებად განვითარებულ ქვეყნებში იმიტომია, რომ არ/ვერ ხდება ნარჩენების გადამუშავება, ხოლო ეს დარჩენილი ნარჩენები გროვდება უზარმაზარ გორებად. ეს დაგროვილი ნაგვი სიციხეში იწყებს ღრწნას, რაც შემდგომ იწვევს უამრავ ეკოლოგიურ პრობლემას, როგორიცაა ჰაერის დაბინძურება, რომელიც საბოლოოდ ადამინთა სიცოცხლესვე უქმნის საფრთხეს.

საქართველო მიეკუთვნება იმ განვითარებადი ქვეყნების სიას, სადაც ტარდება გარკვეული სახის პოლიტიკა გარემოს დაბინძურების პრობლემის აღმოფხვრასთან დაკავშირებით. გარდა ამისა, როგორც მთავრობათაშორის ასევე არასამთავრობო ორგანიზაციები ხშირად გამოყოფენ თანხებს საქართველოში ეკოლოგიური პრობლემის აღმოფხვრისთვის. თუმცა ვერ ვიტყვით, რომ საქართველო ამ მხრივ სწრაფად ძლიერდება. რატომღაც პროგრესი არის, თუმცა არა ისეთი რომ უმეტესობა პრობლემა აღმოფხვრას. საქართველოში, განსაკუთრებით ქალაქ თბილისში მაღალია უბრანოზაციის დონე. თბილისში, განსაკუთრებით, გარეუბნებში ნარჩენების ყრა უკონტროლოა. ძირითადი დანაგვირგნინი ხალხის მხრიდან ხდება. აღსანიშნავია ის, რომ მხოლოდ სახელწიფო ვერ მოაგვარებს პრობლემას, თუკი თითოეული ადამიანი თავის მოვალეობას არ შესრულებს. ასევე საჭიროა სახელმწიფოს მიერ საზოგადოებაში სწორი საგანმანათლებლო პოლიტიკის გატარება. უფრო მეტი ყურადღება უნდა დაეთმოს სკოლებში ბუნების გაკეთილეს, უფრო მეტად უნდა მოხდეს მოქალაქეობრივი ვალდებულებებისთვის ხაზგასმა. რადგან ცხადია რომ მოსახლეობა არ ემორჩილება რეგულაციებს და არ ფიქრობს თუნდაც იმ ერთი სიგარეტის ნარჩენის ქუჩაში მოსროლამ რამხელა ზიანი შეიძლება გამოიწვიოს. ბევრჯერ ყოფილა, და ალბათ უმეტესობას ერთხელ მაინც გვინახავს, როგორ იწვის ზაფხულში პლასტმასის ნაგვის ურნები. ამან კიდევ შესაძლოა გამოიწვიოს სხვა საცხოვრებელი ობიექტების დაწვა.

საბოლოოდ, რომ შევაჯამოთ ეკოლოგიური გარემო არის ტერიტორია რომელთან შეხება ყოველთვის მიგვცემს უკუკავშირს. თუკი მას არ გავუფრთხილდებით არ დავიცავთ, არც თავად დავიცავს. გადაჩეხილი ტყეები, დაბინძურებული მტკნარი თუ არამტკნარი წყლები, დაბინძურებული ჰაერი, ლანდშაფტები, განადგურებული ფლორა და ფაუნა და ა.შ. ყოველივე ურთიერთკავშირის, ჰარმონიის რღვევას გამოიწვევს და მათი განადგურებით ჩვენსავე სიცოცხლეს შეუქმნით საფრთხეს. ვინაიდან ბავშვები და ახალგაზრდები არიან ისინი ვინებიც მომავალ თაობას წარმოდგენენ, სწორედ მათ სჭირდებათ

დანახვა რელობის და სწავლება თუ როგორ დაიცვან და უყვარდეთ მათი გარემო.
ახალგაზრდა თაობამ უნდა დაინახოს ბუნებრივ-ეკოლოგიური გარემოს
მნიშვნელობა და მიზნად დაისახოს მისი სილამაზის და ჰარმონიის შენარჩუნება.
როგორც ასტრონომიის პიონერმა კარლ სეიგანმა თქვა “*გავუფრთხილდეთ და
დავაფასოთ მკრთალ ლურჯ ჭერტილს, ერთადერთ სახლს, რომელიც ოდესმე
გვექონია*”. (Sagan, 1994, p. 25)

თავი 2: თსუ-ს სტუდენტების დამოკიდებულება გარემოს დაბინძურებისადმი

(ემპირიულ სოციოლოგიური კვლევა)

1. კვლევის მეთოდოლოგია

ემპირიული კვლევის ფარგლებში ჩატარებულ იქნა, როგორც თვისებრივი, ასევე რაოდენობრივი კვლევები. თვისებრივი კვლევის მეთოდებიდან ჩატარებულ იქნა სიღრმისეული ინტერვიუ, ექსპერტთა გამოკითხვა და დოკუმენტების ანალიზი. ხოლო რაოდენობრივი კვლევის ფარგლებში ჩატარებულ იქნა ონლაინ გამოკითხვის მეთოდი.

დავიწყოთ თვისებრივი კვლევის მეთოდებით, კერძოდ სიღრმისეული ინტერვიუთი. სიღრმისეული ინტერვიუ მნიშვნელოვანია ჩვენი კვლევისთვის, ვინაიდან სიღრმისეული ინტერვიუ ინდივიდუალურად ტარდება რესპოდენტებთან, ეს გვაძლევს ისეთი ინფორმაციების მოპოვების საშუალებას, რომელიც უფრო ფართო სპექტრს მოიცავს. სიღრმისეული ინტერვიუს დროს რესპოდენტი უფრო იხსენბა გვაწვდის ისეთ ინფორმაციებს, რომელსაც მაგალითად ფოკუს-ჯგუფის დროს არ გავგიზიარებდა. ამის გამომწვევი ერთ-ერთი მიზეზია ანონიმურობის დაცვა. რადგან რესპოდენტის ვინაობა მხოლოდ ჩვენთვისაა ცნობილი, რესპოდენტს უჩნდება დაცის გრძნობა და არ ზღუდავს თავს, რათა მოგვაწოდოს მისი მოსაზრება ფართოდ და გახსნილად. სიღრმისეული ინტერვიუ გულისხმობს მეტ დროს, შესაბამისად, კვლევისთვის მეტ ინფორმაციას. კვლევის ეს მეთოდი გვეძლევს შესაძლებლობას, რომ შევისწავლოთ

პრობლემის გამომწვევი მიზეზები, ამ მიზეზთა შედეგები და რაც მთავარია შერჩეულ რესპოდენტთა დამოკიდებულებები სიღრმისეულად ვიკვლიოთ.

როგორც ყველა სხვა მეთოდს, სიღრმისეულ ინტერვიუსაც აქვს თავისი ნაკლოვანებები. თუკი ფოკუს-ჯგუფის დროს გვეძლევა საშუალება, რომ ერთი კვლევის ფარგლებში რამოდენიმე ფოკუს-ჯგუფი ჩავატაროთ და დავაკვირდეთ იმ დინამიკას, თუ როგორ მოქმედებს ერთ ფოკუს-ჯგუფში არსებულ რესპოდენტთა აზრი მეორეზე და როგორ ცვლის ყოველივე დინამიკას, სიღრმისეული ინტერვიუს შემთხვევაში ვერ დავაკვირდებით.

სიღრმისეული კვლევა ამ ნაშრომისთვისაც აღმოჩნდა საინტერესო და შედეგიანი. სიღრმისეული ინტერვიუს დროს მოგეხსენებათ, რომ გზამკვლევის წინასწარ მომზადება და შემდგომ ინტერვიუს მსვლელობის დროს ხდება მასში წინასწარ დაწერილი კითხვების გამოყენება. გზამკვლევის კითხვებში შესაძლოა მკვლევარმა მსვლელობის დროს კითხვების ინტერპრეტაცია შეცვლას, რასაც არასტრუქტურული/ნახევრადსტრუქტურული ინტერვიუ ეწოდება. რესპოდენტის პასუხებიდან გამომდინარე, მომიწია არასტრუქტურულ სიღრმისეულ ინტერვიუსთვის მიმემართა, რათა მეტი ინფორმაცია მიმეღო და არ დარღვეულიყო ინტერვიუს მსვლელობა. ასევე ინტერვიუს გამოყენებისას დამჭირდა ზონდირების მეთოდებისთვის მიმემართა. ხშირი იყო სიჩუმე, ვინაიდან ზოგიერთი რესპოდენტი მოკლედ გვპასუხობდა. გარდა სიჩუმისა დამჭირდა სპონტანური შეკითხვებისთვისაც მიმემართა. დანრჩენს, ინტერვიუს საინტერესოობასა და იმ პასუხების მნიშვნელოვან ნაწილებს, ინტერვიუს შედეგიანობას დაწვრილებით ქვემოთ განვიხილავთ.

როგორც სიღრმისეულმა ინტერვიუმ, ასევე ექსპერტთა გამოკითხვამაც კვლევას მნიშვნელოვანი შედეგები მოუტანა. კვლევის ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან ეტაპს ექსპერტთა გამოკითხვა წარმოადგენს. იგი გვამცნებს ექსპერტულ აზრს, თუ რა არის, რა განაპირობებს კვლევის თემიდან გამომდინარე არსებულ ვითარებას,

როგორია მათი დამოკიდებულება ამ თემის ირგვლივ და რაში ხედავენ ექსპერტები გამოსავალს. ჩვენი კვლევისთვის მნიშვნელოვანი მისაზრებები შემოგვთავაზეს ექსპერტებმა. ექსპერტთა გამოკითხვა თემას დაეხმარა პრობლემის ადეკვატურობისა და მნიშვნელობის წარმოჩენაში. ექსპერტების შერჩევა მოხდა დოკუმენტალური მეთოდით, რაც გულისხმობს იმას რომ მოძიებული იქნა ექსპერტებზე დოკუმენტური ინფორმაციები, მათი თემასთან კავშირის გათვალისწინებითა და სამეცნიერო ხარისხის მიხედვით. ექსპერტული გამოკითხვის მინუსი ისაა, რომ შეიძლება იყოს მიკერძოებული, არა სუბიექტური და ამის საფუძველზე დააფიქსიროს მისი პოზიცია.

რაც შეეხება დოკუმენტების ანალიზს, თვისებრივი კვლევის მეთოდების კიდევ ერთ მეთოდს. აქ გამოყენებულ იქნა საქართველოს საკანონმდებლო მაცნეს მიერ გამოქვეყნებული კანონი “გარემოს დაცვის შესახებ” და სსიპ ბირთვული და რადიაციული სააგენტოს მიერ გამოქვეყნებული “გარემოს დაცვის მონიტორინგის დეპარტამენტის” ოფიციალური ფუნქცია-მოვალეობები. დოკუმენტების ანალიზის დროს მკვლევარი საკვლევი თემის ირგვლივ იძიებს არსებულ დოკუმენტებს. დოკუმენტები შეიძლება იყოს აუდიო, ვიზუალური ან ტექსტური მასალები. დოკუმენტების შერჩევის შემდგომ მკვლევარი, დოკუმენტთა ინფორმატიულობიდან გამომდინარე იყენებს მათ კვლევაში. დოკუმენტების ანალიზი კვლევას უფრო მეტად ინფორმაციუს და სანდოს ხდის. დოკუმენტალური ანალიზის უარყოფითი მხარე ისაა, რომ შეიძლება დოკუმენტი არასრულყოფილი იყოს. გარდა ამისა, შესაძლოა თავად მკვლევარმაც არასწორი ინტერპრეტაცია გაუკეთოს დოკუმენტს, ნათქვამი/ნაგულისხმევი არასწორად გაიგოს და კვლევაში არასწორი ინტერპრეტირებით გადმოიტანოს.

ასევე ჩატარებულ იქნა რაოდენობრივი კვლევის მეთოდი, კერძოდ ონლაინ გამოკითხვის მეთოდი. რაოდენობრივი კვლევის მეთოდების უპირატესობა მდგომარეობს იმაში, რომ ერთი კვლევის ფარგლებში იქნება ეს ონლაინ, პირისპირ

თუ სატელეფონო გამოკითხვა, შეგვიძლია გამოვკითხოთ გაცილებით მეტი ადამიანი, ვიდრე თვისებრივი კვლევის დროს. თუმცა მისი უარყოფითი მხარე მდგომარეობს იმაში, რომ ვერ ვიღებთ სიღრმისეულ პასუხებს, ნაკლებ ინფორმაციას გვაწვდის. ამიტომაცაა, რომ რაოდენობრივი კვლევის მეთოდები დახურულ კითხვებს მოიცავს და ძირითადი ხანგრძლიობა 5-40 წთამდეა, ხანგრძლივობა დამოკიდებულია კვლევის მეთოდის გამოყენებაზე.

რაოდენობრივი კვლევის მეთოდმა, ონლაინ გამოკითხვამ ჩვენს კვლევაში მოგვცა საშუალება რომ მოკლე დროში, მარტივად მიგვეღო პასუხები. კვლევაში წარმოდგენილ იქნება მონაწილეთა პასუხების პროცენტული განაწილება. რომლის ხარჯზეც მარტივად დავინახავთ თუ რას ფიქრობს უმრავლესობა და რას ფიქრობს უმცირესობა. რაოდენობრივი გამოკითხვის, კერძოდ ონლაინ გამოკითხვის მეთოდის უარყოფითი მხარე ისაა, რომ დახურულმა კითხვებმა შეიძლება შეზღუდოს ადამიანის მსოფლმხედველობრივი ინტერპრეტაცია და ამის გამო უბრალოდ აირჩიოს მოცემული ვარიანტებიდან რომელიმე პასუხი. გარდა ამისა, ვერ ვიგებთ რეალურად როგორ ან რატომ ფიქრობს და აკეთებს რესპოდენტი კონკრეტულ არჩევანს, განსხვავებით სიღრმისეული ინტერვიუსგან. თუმცა, როგორც ავღნიშნე რაოდენობრივი კვლევის მეთოდი უფრო ბიუჯეტური და სწრაფია, ასევე ფართო მაშტაბს მოიცავს.

კვლევის მიზნები და ამოცანები

კვლევის მიზანია:

- ივ. ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სოციოლოგიის მიმართულების სტუდენტების ეკოლოგიური ცნობიერების დონისა და გარემოს დაბინძურების პრობლემებისადმი დამოკიდებულებების/აღქმების კომპლექსურ სოციოლოგიური შესწავლა.

კვლევის ამოცანებია:

- დავადგინოთ, თუ როგორი ინფორმირებულები არიან სოციოლოგიის სტუდენტები გარემოს დაბინძურების საკითხებისადმი.
- გავიგოთ, თუ როგორია მათი დამოკიდებულება გარემოს დაბინძურებისადმი და როგორია მათი ღირებულებითი ორიენტაცია.
- გავარკვიოთ, არიან თუ არა ისინი გარემოსდაცვით ორგანიზაციებში ჩართულნი.
- დავადგინოთ, თუ როგორი მნიშვნელოვანია მათთვის გარემოს დაბინძურების საკითხი.

ჰიპოთეზები

- სოციოლოგიის მიმართულების ზედა კურსის (3-4 კურსის) სტუდენტებში უფრო მაღალია სოციალური პასუხისმგებლობა და კრიტიკული აღქმის უნარი გარემოს დაბინძურების საკითხისადმი, ვიდრე ქვედა კურსის (2 კურსის) სტუდენტებში.
- მიუხედავად იმისა, რომ სოციოლოგიის სტუდენტებში მაღალია თეორიული ინფორმირებულობა, პრობლემის აღმოფხვრის მიზნით მათი ყოველდღიური პრაქტიკული ქმედება შეზღუდულია სოციალურ-ეკონომიკური ფაქტორებით.
- სოციოლოგიის სტუდენტებში უფრო მეტია მზაობა, რომ ჩაერთონ გარემოსდაცვით საგანმანათლებლო და კვლევით პროექტებში, ვიდრე ფიზიკურ აქტივობების აქციებსა და დასუფთავების ღონისძიებებში.

კვლევის ინსტრუმენტი

კვლევაში გამოყენებულ იქნა, როგორც რაოდენობრივი ასევე თვისებრივი კვლევის მეთოდები. გამოყენებულ იქნა სიღრმისეული ინტერვიუს გზამკვლევი, არასტრუქტურირებული/ნახევრადსტრუქტურირებული კითხვების გამოყენებით. ექსპერტები ონლაინ იქნა გამოკითხული. რაოდენობრივი კვლევისთვის გამოყენებულ იქნა—ონლაინ გამოკითხვის მეთოდი .

შერჩევა

კვლევაში შერჩეულ იქნა, როგორც რაოდენობრივი ასევე თვისებრივი კვლევის მეთოდები. კვლევაში სიღრმისეული ინტერვიუსთვის შერჩეულ იქნა 12 სტუდენტი. შერჩეულ იქნა სოციოლოგიის მე-2-3-4 კურსის სტუდენტები. გამოკითხული იქნა 5 ექსპერტი, დოკუმენტალური შერჩევის მეთოდის გამოყენებით. ორი ეკოლოგიის პროფესორი, ერთი სოციოლოგიის პროფესორი, ერთი გარემოს დაცვის სპეციალისტი და ერთი ნარჩენებისა და ქიმიური ნივთიერებების მართვის სპეციალისტი. დოკუმენტების ანალიზისთვის შერჩეულ იქნა ორი დოკუმენტი. ხოლო რაოდენობრივი გამოკითხვის მეთოდებიდან ჩატარდა ონლაინ გამოკითხვა. კვლევაში მონაწილეობა მიიღო 112-მა სოციოლოგიის მიმართულების მე-2-3-4 კურსის სტუდენტმა.

შეზღუდვები

კვლევის სირთულეს წარმოადგენდა თეორიული ცოდნისა და პრაქტიკული გამოცდილების დისონანსი. სტუდენტებს ჰქონდათ თეორიული ცოდნა, თუმცა

პრაქტიკული გამოცდილებები არა. ასევე სოციალურად მისაღები “ქცევის” პასუხები, მიკერძოებულობა. შესაძლოა სტუდენტებმა თავი იმაზე ეკოლოგიურებად წაემაჩინეს, ვიდრე რეალობაში არიან.

სიღრმისეული ინტერვიუ

სიღრმისეული ინტერვიუს ფარგლებში გამოკითხულ იქნა 12 სოციოლოგიის კურსის სტუდენტი. სტუდენტთა სართო რაოდენობიდან გამოკითხულ იქნა 4 მეორე კურსის სტუდენტი, 4 მესამე კურსის სტუდენტი და ასევე 4 მეოთხე კურსის სტუდენტი. ძირითადი ასაკობრივი ზღვარი მოიცავდა 19-23 წლამდე სტუდენტებს. ეთიკის კოდექსიდან გამომდინარე რესპოდენტთა ვინაობა დახული იქნება, შეთანხმების საფუძველზე ციტირებისას მითითებული იქნება ასაკობრივი ჭრილი ვიანიდან, გარკვეულწილად მნიშვნელოვანია კვლევისთვის ასაკობრივ ჭრილში როგორია მათი დამოკიდებულებები და განსხვავებები. რესპოდენტთა სიღრმისეული ინტერვიუს კვლევაში მონაწილე სტუდენტთა უმრავლესობამ აღნიშნა, რომ გარემოს დაბინძურება მართლაც არის პრობლემა, რომელიც უფრო მეტ ყურადღებასა და დროს იმსახურებს ვიდრე ეთმობა. სტუდენტთა უმეტესობა ინფორმირებული იყო გარემოს დაბინძურების საკითხებისადმი. უფრო ხშირი იყო ბოლოდროინდელ ამბებზე ხაზგასმა, როგორიცაა გარემოს დაბინძურების საკითხი თბილისში. ხაზი გაუსვეს იმას თუ, როგორ მარტივად შესაძრნევი იყო შეუიარაღებელი თვალისთვისაცკი მტვრისა და დაბინძურებული ჰაერის ნისლი თვლისში. ასვე მწუხარება გამოთქვეს საქრთველოს სხვადასხვა რეგიონალური ნაწილებში, ძირითად ტყეებში სადაც ზაფხულობით ხალხი დასასვენებლად მიდის, თუ როგორი სავალალო მდგომარეობა გვაქვს. როგორ ტოვებს ხალხი გამოყენებულ ნარჩენებს ტყეში და საფრთხეს უქმნის საკუთარი სამშობლოსავე ველურ ბუნებას. ერთ-ერთმა სტუდენტმა აღნიშნა, რომ:

“ჩემი აზრით განათლების დონე დაბალია და ამიტომ არ უფროთხილდება საზოგადოება გარემოს. არ იცინ მნიშვნელობა ჩვენს გარშო არსებული ბუნების, ჰაერის თუ ცხოველების. უქმნიან საფრთხეს, როგორც საკუთარ თავს ასევე ცხოველებსაც. განსაკუთრებით, გული მწყდება იმაზე თუ როგორ ყრიან ტყეებში ნაგავს, რომელიც ათასწლეულები არ გაიღრწნება. გული მწყდება იმაზე, რომ არ ფიქრობენ მომავალ თაობებზე და იმაზე თუ, როგორ ამახინჯებენ ლამაზ გარემოს.” (რესპოდენტის ასაკი, 21 წელი)

მეორე სტუდენტმაც ამ თემას ხაზი გაუსვა და შემდეგნაირად ისაუბრა:

“ვფიქრობ რომ გარემო რაც გვაქვს დიდ კავშირშია ადამიანთან, მნიშვნელოვანია რომ შევინარჩუნოთ, გავუფრთხილდეთ ვიზრუნოთ და მოუვაროთ მას რადგან სხვა ახალი აღარ გვექნება. ქუჩაში ხშირად, ალბათ ყოველდღე ვხედავ ვიღაც როგორ ისვრის მანქანიდან რაიმე ნაგავს, სიგარეტის ნამწოვს, ქაღალდს, ბოთლსაცკი და ამ ყველაფერზე არავინ სთხოვთ პასუხს. ჩემი აზრით განათლება და ადამიანთა შეგნების დონე ასეთ ადამიანებში ძალიან დაბალია.” (სტუდენტის ასაკი, 19 წელის)

გარემოს დაბინძურების მთავარ პრობლემებს რასაც რესპოდენტები ამჩნევდნენ და წუხდნენ იყო განათლების და შეგნების დონე. ძირითადად მათთვის სამწუხარო რელობა იყოს ის, რომ ადამიანები ნაგავს მცირე და დიდ ზომებად ყოფდნენ. ან იყო ისეთი შეფასებები, როგორიცაა რომ ეს ნაგავი ძალიან აბინძურებს და ეს ნაგავი ნაკლებად. გზამკვლევის ერთ-ერთ მთავარ კითხვას წარმოდგენდა სწორედ ამ ფაქტისთვის ხაზგასმა, გაგება იმის თუ თავად რესპოდენტები თუ ამჩნევდნენ ამდაგვარ მიდგომას და რამდენად აწუხებდათ ან არ აწუხებდათ ასეთი მოდგომა. რესპოდენტთა პასუხები შემდეგნაირი გახლდათ:

“ალბათ ერთ-ერთი ყველაზე მეტად გასაღიზინებელი ფაქტია ეგ ჩემთვის. როგორ შეიძლება გარემოს აბინძურებდე, ყრიდე სიგარეტის ნამწოვს არა ნაგვის ურნაში არამედ ქუჩაში გზაზე ან ბალახზე და იძახდე, რომ ეს პატარა და არ ანაგვიანებს გარემოს. სწორედ მაგ სათითაო ღერით გროვდება და გადაიქცევა დიდ პრობლემად. ქუჩაში სადაც არ უნდა გავიდე ერთი კიარა, ყველგან მხვდება ასობით, ათასობით ჯერ სიგარეტის ნამწოვები და შემდგომ პარკები.” (სტუდენტის ასაკი, 23 წელის)

მეორე სტუდენტი:

“ამაზრუნია ის ფაქტი რომ ზოგი კი არა უმეტესობა, ალბათ უფრო განსაკუთრებით საშუალო ასაკის ან თინეიჯერის ასაკობრივ ჭრილში მყოფი, ადამიანების მიდგომა და აღქმები. რომ არაუაყვს ჩემი ეს ერთი გადაგდება არაფერს აშვებს. ვერ ვიტყვი, რომ მეც არ გამიკეთებია იგივე, სანამ გავიზრებდი და ჩამოვყალიბდებოდი. მეც მსგავსი მიდგომა მქონდა. ჩემი აზრით ამიტომაც განათლების დონე მნიშვნელოვანია, როცა გავიგე თუ რამხელა მნიშვნელობა ჰქონდა პატარა დეტასაცკი, როცა მეტი ინფორმაცია მივიძიე წავიკითხე გავაცნობიერე, რომ მნიშვნელოვანია ყველა ადამიანმა თავისი წვლილი გააკეთოს და მომავალ თაობებს არ წაართვას ის რაც ჩვენ გვქონდა და გვქვს... ჩემი დიდი სურვილია რომ შევინარჩუნოთ ჩვენი გარემო.” (სტუდენტის ასაკი, 21 წელის)

მესამე სტუდენტი:

“ჩემი აზრით, რატაქაუნდა, მნიშვნელოვანია ერთი ადამიანის მიერ გადაგდებული ნებისმიერი სახეობის ნაგავი. განათლების დონე მნიშვნელოვანია, რადგან არ იციან ადამიანებმა, როგორ უნდა მოუფრთხილდნენ მათ გარშემო არსებულ გარემოს. ვერ იაზრებენ, რომ მათვე ადგებათ ზიანი და ასევე მათ შვილებს, შვილიშვილებს, ნათესავებს და ა.შ. ამიტომ უნდა მოუფრთხილდეთ და დავიცვათ თითოეულმა მოქალაქემ”. (რესპოდენტიზ ასაკი, 19 წლის)

ასვე საინტერესო იყო იმის გაგება, თუ რას ფიქრობდნენ სხვადასხვა ღონისძიებებში ჩართვაზე. რამდენად ახერხებდნენ გარემოსდაცვით ღონისძიებებში ჩართვას და როგორი ტიპის ღონისძიებებს უწევდნენ უპირაფესობას. კვლევებში უფრო ერჩივნათ ჩართულიყვნენ, გამოეკვლიათ საზოგადოების დამოკიდებულებები და პრობლემის აღმოფხვრის გზები, თუ უშულოდ ფიზიკური აქტივობებში ერჩივნათ ჩართულიყვნენ და თავად მიეღოთ მინაწილეობა. მაგალითად გარემოს დასუფთავებაში. რესპოდენტთა პასუხები უმეტესობა კვლევებში მონაწილეობას უჭერდა მხარს და ხსნიდა თუ რატომ ერჩივნათ, ხოლო რამოდენიმემ ორივე აქტიობა მნიშვნელოვნად მიიჩნია. ერთ-ერთმა სტუდენტმა აღნიშნა, რომ:

“ პირადად ჩემთვის კვლევებში მონაწილეობა ალბათ უფრო უპირატესია, ჩემი პროფესიიდან გამომდინარე. მგონია, რომ ჩემი ცოდნა მეტად მაგ მხრივ უფრო წამადგება და წაადგება საზოგადოებასაც ”. (რესპოდენტის ასაკი, 20 წლის)

მეორე რესპოდენტი:

“ იქიდან გამომდინარე, რომ ჩემი მომავალ პროფესიად სოციოლოგობა მაქვს არჩეული უფრო კვლევებში მივიღებდი მონაწილეობას, ალბათ. მაგრამ პირადად მე აქტიური ვარ ძალიან და ამიტომ ფიზიკურ ჩართულობასაც მოვახერხებ ”. (რესპოდენტის ასაკი, 21 წლის)

მესამე რესპოდენტი:

“ ჩემი აზრით ორივე მნიშვნელოვანია. ალბათ ჯერ კვლევას ჩავატარებდი და პარალელურად ან შემდგომ ფიზიკურადაც მივიღებდი მონაწილეობას და დვალაგებდი სხვადასხვა გარეუბანს... დროის საკითხის გადანაწილება, როცა სტუდენტი ხარ და მუშაობ ძნელია, თუმცა წარსულში სასკოლო ღონისძიებები ტარდებოდა ხოლმე და იქ მიმიღია მონაწილეობა ”. (რესპოდენტის ასაკი, 20 წლის)

მეოთხე რესპოდენტი:

“მნიშვნელოვანია ჩემთვის ორივე. ორივეს გავაკეთებ, როგორც კვლევებში მივიღებ მონაწილეობას ისევე ჩავერთვები სხვადასხვა ღონისძიებებში. ცხოვრების ამ ეტაპზე, უნივერსიტეტის და სამსახურის გამო დრო არ მრჩება, თუმცა მომავალში აუცილებლად ჩავერთვები.” (რესპოდენტის ასაკი, 22 წლის)

რესპოდენტებისთვის მნიშვნელოვანი აღმოჩნდა გარემოს დაბინძურების საკითხი. ყველა რესპოდენტმა მწუხარება გამოთქვა, რომ ბუნება, ჰაერი, წყალი. რა სიმდიდრითაც საქართველო გამოირჩევა გაუფასურდება რადგან არ მოვუვლით. მწუხარება გამოთქვეს ასევე სახელმწიფოს მიმართაც, რომ ინფორმირებულობის დონე დაბალია და საჭიროა სწორი პოლიტიკის გატარება. ერთ-ერთმა რესპოდენტმა აღნიშნა, რომ:

“ჩვენი სამშობლო ამაცობს მისი ბუნებით, სამწუხაროა როცა შენ თვითონვე ესწრები იმ მომენტებს როცა ხედავ, როგორ ანადგურებს საზოგადოება, ხალხი ამ ლამაზ მიწა-წყალს... სასიამოვნო იქნება თუკი სახელმწიფო უფრო დიდ მნიშვნელობას მინიჭებს ამ საკითხებს და გაატარებს საჭირო პოლიტიკას. ის ღონისძიებებიც, რაც ტარდება ძირითადად გარკვეული საზოგადოების ჯგუფი შეიკრიბება და თავიანთი ინიციატივით ასუფთავებენ. კარგი იქნებოდა თუ სახელმწიფო წაახალისებდა, გარკვეული თანხით დააჯილდოვებდა და ა.შ. (რესპოდენტის ასაკი, 22 წელი)

მეორე რესპოდენტი:

“ბოლო წლებია ხშირად მესმის, რომ ხან წყალია დაბინძურებული არ დალიოთ ონკანებიდან, ხან ჰაერია დაბინძურებული პირბადეებით იარეთ, ხან ბავშვები იწამლებიან წლყლით და ა.შ... სახელმწიფომ, უნდა გაატაროს რატემაუნდა სწორი პოლიტიკა და განათლების დონის ამაღლებაზე იზრუნოს ამ მიართულებითაც...”

სასკოლო ღონისძიებები ტარდებოდა ხოლმე, როცა ბავშვები ვალგებდით ნაგავს გარკვეული ტერიტორიებიდან, თუმცა ვფიქრობ გაცილებით დიდი რესურსების ჩადებაა საჭირო”. (რესპოდენტის ასაკი, 20 წლის)

მესამე რესპოდენტი:

“ქვეყანაში ხალხის ჩართულობა არ არის იმდენად მამულებური, როგორც უნდა იყოს. ჩემი აზრით სახელმწიფომ უნდა გაატაროს სწორი პოლიტიკა და იზრუნოს განათლებაზე... როგორც უნდა დარეგულირდეს ეს საცობები, მანქანების რაოდენობა და ეს საშინელი გამონაბოლქვი ქაღალდებში, რომელიც ჰაერს უფრო აბინძურებს. ქუჩებში სანაგვემდე, რომ მიდიან და ურნის ირგვლივ ყრიან ნაგავს, იმიტომ რომ ერთი ნაბიჯის გადაგმა დაეზარათ, აი ეგეთი ხალხისთვის მაღალფასიანი ჯარიმები უნდა დადგინდეს”. (რესპოდენტის ასაკი, 22 წლის”)

საბოლოოდ, რომ შევაჯამოთ რესპოდენტთა უმეტესობას მნიშვნელოვნად მიაჩნია გარემოს დაბინძურების საკითხი. რესპოდენტთა უმეტესობა მეტ-ნაკლებად ინფორმირებულია არსებული გარემოს დაბინძურების პრობლემების ირგვლი და მწუხარებას გამოხატავს, რომ მდგომარეობა მძიმდება და უკეთესობისკენ არ მიდის. რესპოდენტთა უმეტესობამ განაცხადა, რომ მათთვის სამომავლოდ მნიშვნელოვანია სხვადასხვა კვლევით თუ ფიზიკურ აქტივობებში ჩართვა. გამოთქვას მწუხარება, რომ დროის მენეჯმენტის გამო ვერ ახერხებენ ღონისძიებებში ჩართვას. უმეტესობა რესპოდენტი თვლის, რომ სახელმწიფომ უნდა გაატაროს შესაბამისი ღონისძიებები, როგორც განათლების დონის ამაღლებით, ასევე მეტი ბიუჯეტი უნდა ჩადოს და გაამკაცროს რეგულაციები. ასევე გამოყოს ცალკე თანხები მათთვის ვინც გარემოს დასუფთავების საკითხებში ჩაერთვება და დააჯილდოვოს გარკვეული თანხებით. ჩვენი ამოცანის ბოლო პუნქტი იყო თუ გაგვეგო, რადენად მნიშვნელოვანი იყო მათთვის გარემოს დაბინძურების საკითხი, რაზეც გავარკვეეთ რომ შესამჩნევი და მნიშვნელოვანი

პრობლემაა ახალგაზრდებისთვის, კერძოდ ამ კვლევის ფარგლებში გამოკითხული სოციოლოგიის, მეორე მესამე და მეოთხე კურსის, სტუდენტებისთვის.

ექსპერტთა გამოკითხვა

ექსპერტთა გამოკითხვა ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ეტაპია კვლევისთვის, რადგან ვიგებთ გარკვეული სამეცნიერო სფეროს სპეციალისტი, წარმომადგენელი მეცნიერი/პროფესორი რას ფიქრობს ჩვენი კვლევის მთავარ თემაზე. ექსპერტთა გამოკითხვის ფარგლებში გამოკითხულ იქნა 5 ექსპერტი. აქედან ორი ეკოლოგიის მეცნიერ-პროფესორი, ერთი სოციოლოგიის მეცნიერი-პროფესორი, ერთი გარემოს დაცვის სპეციალისტი, ასვე ერთი ნარჩენებისა და ქიმიური ნივთიერებების მართვის დეპარტამენტის წარმომადგენელი. აღნიშნული ექსპერტთა გამოკითხვა გვამღევს საშუალებას გავიგოთ ექსპერტული აზრი, თუ როგორი მნიშვნელოვანია კვლევისთვის ჩვენ მიერ შერჩეული სპეციალისტები. ვინაიდან მათ დაადასტურეს, რომ ბუნების და ადამიანთა კვაშირი ფრიად საყურადღებო თემაა.

ექსპერტთა გამოკითხვის კვლევის ფარგლებში, როგორც უკვე ავღნიშნეთ გამოკითხულ იქნა ორი ეკოლოგი პროფესორი. ეკოლოგიის წარმომადგენელთა შეფასებები ძირითადად შინაარსობრივად ერთ ჭრილს მოიცავდა. პირველმა ეკოლოგმა პრობლემა შემდეგნაირად განიხილა:

“საქართველოში, როდესაც გარემოს დაბინძურების საკითხს ვეხებით რათქმუნდა გასათვალისწინებელია, როგორც ტექნიკური ასვე სოციალური ფაქტორებიც. ავღნიშნავ, რომ ბოლოწლებში რაღაც პროგრესები შეინიშნებოდა... იყო რამოდენიმე ღონისძიებაც უნივერსიტეტების მერ დაორგანიზებული,

რომელმაც ყურადღება გამოიჩვია სტუდენტებში. მაგრამ ეკოლოგიური პრობლემის ირგვლივ არსებულ პარადოქსზე, არ ან ვერ ხდება შესაბამისი ყურადღების დაქერა... ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა ძალიან მაღალია, ნებისმიერ წამს ინტერნეტთან კავშირი გვაქვს და შეგვიძლია მივიღოთ აბსოლიტურად ყველანაირი ინფორმაცია წამებში სხვადასხვა ენებზე. სამწუხაროა, რომ ეს ფაქტივე ხელს უშლის ინტერესის გაღრმავებას”.

ეკოლოგმა ხაზი გაუსვა იმას, რომ ინფორმაციის მოპოვებისთვის საზოგადოებას მრავალი გზა აქვს, თუმცა არ იყენებს. ვინაიდან და რადგანაც ასეთი მარტივია ინფორმაციის მიღება უინტერესო ხდება სიტუაციაში ბოლომდე გარკვევა, განსაკუთრებით, ახალგაზრდებისთვის. მარტვმა ინფორმაციის მიღებამ გამოიწვია ინტერესის დაკარგვა. აქედან გამომდინარე გარემოს დაბინძურების საკითხებისადმი ახალგაზრდათა უმეტესობა არ ამახვილებს შესაბამისად ყურადღებას.

მეორე ექსპერტმა აღნიშნა, რომ:

“ნარჩენების სეპარაციის დაბალი დონე საქართველოში კვლავ გამოწვევად რჩება, ეს ამცირებს გადამუშავებას და ზრდის ნაგავსაყრელების მაშტაბებს... საზოგადოება, ახალგაზრდები არიან ჩართულები დასუფთავების სხვადასხვა ღონისძიებებში, მეტიც ხშირად იქიდანვეა ინიციატივა, რომ გაკეთდეს მსგავსი ღონისძიებები უფრო მაშტაბურად. თუმცა ეს იმას არ ნიშნავს, რომ საკმარისად მეტი ახალგაზრდაა დაინტერესებული”.

მეორე ექსპერტის შეფასება უფრო დადებითი ჩანს. თუმცა მეორე ექსპერტმაც გაუსვა ხაზი იმას, რომ საკმარისზე მეტი ახალგაზრდა უნდა ჩაერთოს და დაინტერესდეს გარემოს დაბინძურების თემით.

როგორც ავღნიშნე ასევე გამოკითხულ იქნა სოციოლოგიის წარმომადგენელი. მესამე ექსპერტმა აღნიშნა, რომ გარემოს და ადამიანის ერთმანეთთან დამოკიდებულება მნიშვნელოვანი ფაქტორია. ადამიანი ბუნებრივ გარემოს გარეშე

ვერცკი იარსებებდა. მნიშვნელოვანია მისი დაცვა და გაფრთხილება. ასვე აღნიშნა, რომ:

“სტუდენტებს აქვთ ცოდნა გარემოზე და მის ღირებულებებზე...გარემოსადმი დამოკიდებულებები არ ყალიბდება მხოლოდ ინფორმაციის საფუძველზე. ამაზე გავლენას კულტურული, ინსტიტუციური, სოციალური და სხვა, ფაქტორებიც განაპირობებს...შეიძლება სტუდენტებს ესმით გარემოს დაბინძურება ცუდია და უარყოფით გავლენას ახდენს მათივე ფიზიკურ თუ ფსიქოლოგიურ მდგომარეობაზე, მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს რომ ისინი დაინტერესებულები და ჩართულები არიან ამ საკითხში”.

აქედან შეგვიძლია გამოვიტანოთ დასკვნა, რომ სტუდენტების როლი მნიშვნელოვანია, თუმცა მათში ინტერესი ნაკლებადაა. იცინა რომ ბუნებრივი გარემო და სოციალური გარემო კავშირშია ერთმანეთთან, თუმცა მოქმედება იმაზე ნაკლებია გარემოს დასაცავად, ვიდრე უნდა იყოს.

გარემოს დაცვის სპეციალისტმა აღნიშნა, რომ ნარჩენებს მართვა თანამედრო სამყაროსთვის მნიშვნელოვანი საკითხია. აღნიშნა, რომ ნარჩენების ცირკულაციის პროცესი უფრო მასშტაბური და ფართო უნდა იყოს. ნარჩენების ცირკულაციის მოდელი გულისხმობს ხაზოვანი მოდელიდან (აღება-მოხმარება-გადაგდება) გადასვლა წრიულ მოდელზე გადასვლა. ექსპერტმა დააფისქსირა ამისი აზრი შემდეგნაირად:

“ზოლო დეკადის განმავლობაში მკვეთრად გამოიკვეთა ის პრობლემები, რაც ეკონომიკის ცირკულაციურ მოდელთან არის დაკავშირებული. პირველ რიგში ეს ეხება რესურსების შემცირებას, სრულიად სხვადასხვასახის, როგორც წიაღისეულის ასვე თვითონ მიწის, წყლის რესურსებიც პრობლემაა და ამავე დროს პირიქით ხდება პლანეტის დაბინძურება ჭარბი ნარჩენებით. ნარჩენების იმ ტიპებით, რომლებიც არ ექვემდებარება გადამუშავებას და თუ ექვემდებარება,

*შესაბამისად, არ განიცდის რადგან არ არის ორგანიზებული პროცესები...
ნარჩენების ცირკულაციის მოდელი განაპირობებს, რომ ნარჩენები არა უბრალოდ
გადაგდების და განთავსების საგანი იყოს. ანუ პრობლემა, პირიქით, ის
გამოყენებულ იქნას, როგორც რესურსი, როგორც წყარო”.*

ამ ექსპერტული შეფასებიდან გამომდინარე გამოგვაქვს დასკვნა, რომ ბოლო
წლებში მკვეთრად გაიზარდა ნარჩენების ხაზოვანი წარმოება, რაც ავტომატურად
ნარჩენების დაგროვების ზრდას გულისხმობს. ამიტომ ექსპერტი გვთავაზობს
ცირკულაციის მოდელს, რომლის ხარჯზე შესაძლებელია ნარჩენების მასიური
წარმოების ზრდის შეჩერება და ცირკულაციის მოდელის გაუმჯობესების ხარჯზე
პრობლემის პირიქით რესურსად გამოყენებას. ასევე ყურადღება გამახვილებულ
იქნა ცირკულაციის მოდელის არასწორ გაგებაზე. ექსპერტმა აღნიშნა, რომ :

*“ ხშირად, როდესაც ლაპარაკობენ ცირკულარულ ეკონომიკაზე სწორედ ამ
ნარჩენების მართვაზე აკეთებენ ხოლმე აქცენტს და რეციკლორებაზე, რაც სწორი
არ არის. აქ რესურსების მართვაც მნიშვნელოვანია...”.*

ექსპერტმა აღნიშნა, რომ საქართველოსთვის აღმოჩნდა განსაკუთრებით
მნიშვნელოვანი, რადგან გზამკვლევის მიხედვით კვლევების საფუძველზე
გაცხრილვის შედეგად სამეცნიერო დარგები, რომელბსაც რაიმე როლი შეეძთ ამ
პროცესებში საკმაოდ მწირი აღმოჩნდა. ეს იმას ნიშნავს, რომ საქართველოში
პრობლემაა ნარჩენების დაგროვება და სხვადასხვა პროფესიები, რომლების
ჩართვაც ამ პროცესში მნიშვნელოვანი იქნებოდა მწირია. მაგალითად სოფლის
მეირნეობა. აქედან გამომდინარე ამ ექსპერტმა კვლევამ მოგვცა ის შედეგი, რომ
ნარჩენების მართვა საქართველოში პრობლემაა და გარდა ბიუჯეტისა საჭიროა
სპეციალური დარგებისთვის პოლულარიზაციის გაწევა, მეტი მნიშვნელობის
მინიჭება. რესურსების მართვაც მნიშვნელოვან ადგილს იკავებს ნარჩენების
მართვაში.

რაც შეეხება ნარჩენებისა და ქიმიური ნივთიერებების მართვის დეპარტამენტის წარმომადგენელს. ექსპერტმა კითხვაზე თუ რა ეტაპზეა ჩვენი ქვეყანა ნარჩენების მართვის თვალსაზრისით, რა გამოწვევების წინაშე ვდგავართ, შემდეგნაირად უპასუხა:

“ქვეყანას მიღებული აქვს შესაბამისი კანონმდებლობა. უნდა ითქვას, რომ ნარჩენების მართვის კანონმდებლობის ძირითადი სამართლებრივი საფუძვლები უკვე შემუშავებულია... ქვეყანაში შემუშავდა და მიღებულია ნარჩენების მართვის ეროვნული სტრატეგია და ეროვნული სამოქმედო გეგმა. სტრატეგია 15 წლიან პერიოდზეა გათვლილი, მიღებულ იქნა 2016. ყოველ 5 წლიან ეროვნულ დაგეგმარებას ითვალისწინებს კოდექსი და ამის საფუძველზე შეიქმნა... 2023 წელი იყო ამ თვალსაზრისით ყველაზე შედეგიანი. ევროკავშირის თანადგომით მიხალოებით 5 000 ტონაზე მეტი საბურავები იქნა შეგროვებული და დამუშავებული, 2500 ტონამდე მინერალური ზეთები ზეთები შეგროვებული, რამოდენიმე რაოდენობის აკუმლიატორები იქნა შეგროვებული და, სადღაც 700 ტონამდე ელექტრო და ელექტრონული მოწყობილობები იქნა შეგროვებული და დამუშავებული. ეს შთამბეჭდავია პირველადი ეტაპებისთვის, თუკი გავითვალისწინებთ იმას რომ ამ მიმართულებით ქვეყანაში არანაირი მიმართულება არ არსებობდა”.

ამ ექსპერტული შეფასებიდან გამომდინარე, შეგვიძლია გამოვიტანოთ დასკვნა, რომ ქვეყანაში 2016 წელს დაიწყო ქიმიურ ნარჩენებთან ეფექტური ბრძოლა და ყოველ 5 წელიწადში ერთხელ გეგმა განახლებადია და მორგებულია ქვეყნის რესურსებთან. ხოლო 2023 წელს პირველი ნაბიჯი იქნა გადადგმული და დიდი რაოდენობით ნარჩენების გადამუშავება მოხდა, რაც პირველი გამოცდილებისთვის კარგ შედეგად მოიაზრება. აქედან გამომდინარე ნაწილობრივ ცხადი ხდება ისიც, რომ ქვეყანაში მსგავსი ტიპის ნაგავი ბლომადაა. ასევე ცხადი გახდა ისიც, რომ ქვეყნას ამ მხრივ არ აქვს გამოცდილება და 2023

წლამდე არ იყო არცერთხელ გადადგმული მსგავი ნაბიჯები. შეიძლება დავასკვნათ, რომ ეკოლოგიური პრობლემა გარემოს დაბინძურების კუთხით ქვეყანაში ყურადღებას არ იქცევდა, სანამ პრობლემა ცხადი არ გახდა და ევროკავშირმა არ დააფინანსა პრობლემის მოგავრების გზები.

დოკუმენტების ანალიზი

გარემოს დაცვისთვის, როგორც ყველა სახელმწიფოს ასევე საქართველოსაც აქვს საკუთარი კანონები. ამიტომაც დოკუმენტების ანალიზისთვის ქვემოთ მიმოხილული იქნება საქართველოს საკანონმდებლო მაცნეს მიერ გამოქვეყნებული კანონი “გარემოს დაცვის შესახებ” და სსიპ ბირთვული და რადიაციული უსაფრთხოების სააგენტოს მიერ გამოქვეყნებული “გარემოს დაბინძურების მონიტორინგის დეპარტამენტის” ოფიციალური ფუნქცია-მოვალეობები.

საქართველოს საკანონმდებლო მაცნეს მიერ გამოქვეყნებულ დოკუმენტში, აღნიშნულია იმ კანონთა მუხლი რომელიც 2025 წლის ივნისის 12 რიცხვში იქნა შეტანილი. კანონებში გადმოცემულია და ახსნილია ის უფლებები და შეზღუდვები რაც სხვადასხვა ორგანოებს ეძლევათ, ბუნებრივი რესურსების გამოყენების დროს. მნიშვნელოვანია იმიტომ, რომ გადმოცემულია ის აკრძალვები რომელიც მნიშვნელოვანია რათა გარემოს დაბინძურება არ მოხდეს და იქნეს გაკონტროლებული. მე-13 მუხლის თანახმად გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსები, როგორიცაა: ნავთობი; გაზი; ბუნებრივი წყალბადი, იქნება მართული სახელმწიფოს მიერ, ანუ მათზე სახელმწიფო კონტროლი განხორციელდება.

57-ე მუხლის მიხედვით, გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსებით (გარდა ნავთობის, გაზის, ბუნებრივი წყალბადისა) სარგებლობის სფეროში სახელმწიფო კონტროლს, საქართველოს კანონმდებლობით მინიჭებულ უფლებამოსილების მიხედვით ახორციელებენ: სამინისტრო, დეპარტამენტი, სამინისტროს სისტემაში შემავალი საჯარო სამართლის იურიდიული პირები, დაცული ტერიტორიების სააგენტო, ბირთვული რადიაციული უსაფრთხოების სააგენტო და ასევე სახელმწიფო ტყის მართვის ორგანო.

მე-6-მე-7 პუნქტებში განხილულია მაკონტროლებელი ორგანოების უფლებამოსილებები. მე-6 მუხლის თანახმად, დეპარტამენტს უფლება ეძლევა შეუჩეროს მუშაობა ნებისმიერ ობიექტს ან კონკრეტულ ტექნიკას, თუკი შემოწმების შემდგომ რაიმე დარღვევა გამოვლინდა დეპარტამენტი ვალდებულია ოქმი დაუწეროს, ან დააჯარიმოს ან სხვა კანონით გათვალისწინებული ზომები მიიღოს. ასევე სავალდებულოა, რომ დეპარტამენტმა ეს ნორმები მის სასრგებლოდ არ გამოიყენოს და იმოქმედოს წესების მიხედვით.

მე-7 მუხლის თანახმად თუკი დარღვევა იქნა აღმოჩენილი დეპარტამენტს შეუძლია წარმოება მთლიანად ან ნაწილობრივ გააჩეროს. დარღვევის აღმოჩენის შემთხვევაში გაჩერება ნაწილობრივ ან მთლიანად შეუძლია სამი მიზეზიდან გამომდინარე: 1. არალეგალური საქმიანობა; 2. ეკოლოგიური კატასტროფის საფრთხე; 3. კრიტიკული რისკები. პრველი მიზეზი გულისხმობს, როცა ობიექტი მუშაობს სავალდებულო გარემოსდაცვითი დოკუმენტების გარეშე. მეორე მიზეზი გულისხმობს, როცა საქმიანობა მნიშვნელოვან საფრთხეს უქმნის გარემოს, რომელიც სწრაფად ვერ გამოსწორდება. ბოლო მიზეზი გულისხმობს, როცა საქმიანობა პირდაპირ რისკებს უქმნის ადამინის სიცოცხლესა და ჯანმრთელობას. (საქართველოს კანონი, 2025)

რომ შევაჯამოთ საქართველოს საკანონმდებლო ორგანოს მიერ გამოქვეყნებული მუხლები “გარემოს დაცვის შესახებში” გადმოცემულია ის კანონები, რომლებიც განსაზღვრავს ეკოლოგიურად სუფთა გარემოს შენარჩუნებას და ადამიანთა სიცოცხლისთვის საფრთხის შექმნელ წარმოებებს აჩერებს, ან კრძალავს.

სსიპ ბირთვული და რადიაციული უსაფრთხოების სააგენტოს მიერ გამოქვეყნებული “გარემოს დაბინძურების მონიტორინგის დეპარტამენტის” ოფიციალურ ფუნქცია-მოვალეობებში წერია შემდეგგვარი განზომილებები, რომელიც უკავშირდება ჩვენი კვლევის მიზანსა და ობიექტებს. ინფორმაციაში განხილულია ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი თემა ინფორმაციულობა და საჯარო ცოდნის წარმოება. პირველ ეტაპზე განხილულია ის, თუ როგორ ხდება ატმოსფერული ჰაერის, წყლების, ნიადაგების. ბიოლოგიური და ფიზიკური (მაგალითად ხმაური) დაბინძურებების რეგულარულად მონიტორინგი და ამ ყოველივეზე საზოგადოების ინფორმირებულობა. ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ცნობა ჩვენი კვლევისთვის არის ის, რომ სახელმწიფო უწყება ვალდებულია, როცა ნებისმიერი მოქალაქე განაცხადებს ეკოლოგიური პრობლემის, დაბინძურების შესახებ პრობლემაზე რეაგირება მოახდინოს და გამოასწოროს განცხადებული ეკოლოგიური პრობლემა. (საქართველოს მინისტრის ბრძანება, 2018)

რომ შევადაროთ ჩვენს კვლევს მოცემული ინფორმაციები, როგორც ჩანს გარემოს მონიტორინგის მიერ გამოქვეყნებული ეს ფუნქცია-მოვალეობები არცისე ინფორმირებულია საზოგადოებაში. სიღემისეული ინტერვიუს და ასევე ონლაინ გამოკითხვის დროს სტუდენტებს დასმული ჰქონდათ მსგავსი ტიპის შეკითხვა. თუ იცოდნენ ამის შესახებ, ძირითადი უმრავლესობის პასუხი იყო “არა”.

მიღებული შედეგებიდან გამომდინარე შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ არცისე ინფორმირებულია საზოგადოება, ამ შემთხვევაში სტუდენტთა ის ნაწილი, რომელმაც ამ კვლევაში მიიღო მონაწილეობა.

ონლაინ გამოკითხვა

რაოდენობრივი კვლევის, ონლაინ გამოკითხვის დროს 112-მა სტუდენტმა მიიღო მონაწილეობა. სპსს პროგრამაში, მიღებული პასუხების შეყვანისა და დამუშავების შემდგომ მივიღეთ შემდეგნაირი შედეგები.

გამოკითხულთა უმეტესობა ქალია 74 (66.1%), ხოლო დანარჩენი 38 (33.9%) კაცი. კითხვარი შედგებოდა 15-მდე დახურული კითხვისგან, მიზანი იყო თუ გაგვეგო როგორი დამოკიდებულება ჰქონდათ გარემოს დაბინძურებისადმი სტუდენტებს და როგორ აღიქვამდნენ ამ პრობლემას. კითხვაზე თუ რამდენად მნიშვნელოვანი პრობლემაა მათთვის გარემოს დაბინძურება, ყველაზე მეტი პასუხი 62 %-მდე ძალიან მნიშვნელოვანია გაეცა. მნიშვნელოვანია—27%-მა, საშუალოდ—8%-მა, ნაკლებად—2%, საერთოდ არა—1%. აქედან გამომდინარე შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ უმეტესობა სტუდენტისთვის ძალიან მნიშვნელოვანი ან მნიშვნელოვანი პრობლემაა გარემოს დაბინძურების საკითხი.

ასვე მნიშვნელოვან კითხვად შეიძლება ჩაითვალოს, გარემოს დაბინძურების რომელი ფორმა აწუხებთ ყველაზე მეტად. რომლზეც პასუხების პროცენტული მაჩვენებელი შემდეგნაირად გადანაწილდა: ჰაერის დაბინძურება— 27%; წყლის დაბინძურება— 25%; ნიადაგის დაბინძურება—21%; ნარჩენების დაგროვება—23%; ხოლო ხმაური—5%. ანუ ვასკვნით, რომ მთავარ პრობლემას გამოკითხული სტუდენტებისთვის წარმოადგენს ჰაერის დაბინძურება, წყლის დაბინძურება, ნარჩენების დაგროვება და ბოლოს ნიადაგის დაბინძურება.

კითხვა იმაზე თუ რამდენად არიან ჩართულნი გარემოსდაცით მოქმედებებში, პროცენტული მაჩვენებელი შემდეგნაირად გადნაწილდა: ყოველთვის—10%; ხშირად—24%; ზოგჯერ—55%; იშვიათად—9%; ხოლო არასდროს—2%. აქედან გამომდინარე ვასკვნით, რომ სტუდენტთა უმეტესობა ზოგჯერ ერთვება გარემოსდაცვით ღონისძიებებში. შეგვიძლია ვივარაუდოთ, სიღრმისეული ინტერვიუდან გამომდინარე, რომ ეს ზოგჯერ განპირობებულია დროის მენეჯმენტით. უმეტესობა სტუდენტი მუშაობის გამო ვეღარ ახერხებს დროის გამოყოფას.

კითხვაზე თუ აქვთ, იღებენ საკმარის ინფორმაციას გარემოსდაცვითი კანონების შესახებ, პასუხთა მაჩვენებელი შემდეგნაირად გადნაწილდა: დიახ—30%; ნაწილობრივ—55%; არა—15%. აქედან გამომდინარე შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ინფორმირებულობის დონეს სჭირდება გაზრდა და ხალხამდე მიტანა.

დანარჩენ კითხვებზე უმრავლესობის პასუხების მიხედვით, შემდეგნაირად გადნაწილდა. გარემოს დაბინძურება საქართველოსთვის მნიშვნელოვანი პრობლემაა თუ არა— 85%-მა დიახ უპასუხა; რომელ გარემოსდაცვით ქმედებებს მომართავთ ყველაზე მტკადაზე 60%-მა უპასუხა—პლასტმასის შემცირება; ვინ არის პასუხისმგებელი გარემოს დაბინძურების საკითხთა მოგვარებაზე— 56%-მა აირჩია “ყველა” (სავარუდოები აქ იყო სახელმწიფო, მოქალაქეები, კერძო სექტორები, საგანმანათლებლო დაწესებულებები და ყველა); უნივერსიტეტი უწყობს თუ არა უწყობს ხელს გარემოს დაცვას— ნაწილობრივი 65%-მა აირჩია; ძირითადი მიზეზებიდან— ყველა 81%-მა აირჩია (სვარაუდოები: დაბალი ეკოლოგიური ცნობიერება, ინდუსტრიალიზაცია, სახელმწიფო კონტროლის სისუსტე; ნარჩენების არასწორი მართვა და ყველა); ყველაზე ეფექტურ ღონისძიებად კი გარემოსდაცვითი განათლებას თვლიან—48% ხმით.

საბოლოოდ, რომ შევაჯამოთ რაოდენობრივმა კვლევამ გვაჩვენა, რომ ეკოლოგიური ცნობიერების დონე ინფორმირებულობის მხრივ დაბალია, ხოლო გარემოს დაბინძურებისადმი მათი შეხედულებები რეალისტური.

რეკომენდაციები

მიღებული შედეგებიდან გამომდინარე შეგვიძლია შემდეგნაირი რეკომენდაციები წარმოვადგინოთ:

- სასურველია, რომ სახელმწიფომ იზრუნოს ინფორმირებულობის გაზრდაზე. მოახდეს ინფორმაციის საზოგადოებამდე სწორად და სრულყოფილად, საზოგადოებისთვის გასაგებ ენაზე მიტანა. განსაკუთრებით, სასურველია ახალგაზრდებში მოხდეს ინფორმირებულობის დონის გაზრდა და პრობლემის სწორი ინტერპრეტირებით გადაცემა საზოგადოებისთვის.
- გატარდეს შესაბამისი ღონისძიებები პრობლემის აღმოსაფხვრელად. უფრო მეტი ეკოლოგი, გარემოს დაცვის სპეციალისტი ჩაერთოს საქმეში და გატარდეს სწორი პოლიტიკა, ქვეყნისთვის შესაბამისი პოლიტიკა. სწორი პოლიტიკის გატარება სახელმწიფოსთვის უაღრესად მნიშვნელოვანია. ვინაიდან სწორედ სწორი რეგულაციების დადგენა, რომელიც ქვეყანას მოერგება, განსაზღვრავს შემდგომ პროცესებს, როგორიცაა ზემოთ აღნიშნული ხალხის ინფორმირებულობა და გარემოს დაცვის სხვადასხვა შედეგიანი ღონისძიებების წარმოება.
- ბოლოს, გაიზარდოს პრობლემის მნიშვნელობა. ვინაიდან და რადგანაც, მსნამ სანამ ვითარება არ გამწვავდება მანამდე არ ექცევა ყურადღება პრობლემას, სწორედ ამიტომ უნდა გაიზარდოს და დროულად მიექციოს ყურადღება პრობლემას. რათა მომავალ თაობებისთვის არ გადავცეთ უკვე მოუგვარებელი, აღმოუფხვრელი პრობლემა.

დასკვნა

საბოლოოდ, რომ შევაჯამოთ ჩატარებული კვლევა მეტ-ნაკლებად შედეგიანი აღმოჩნდა. კვლევის ფარგლებში ჩატარებულმა ინტერვიუებმა და ონაღინ გამოკითხვებმა გვიჩვენა ის, რომ ქვეყნაში ნამდვილადაა გარემოს დაბინძურების პრობლემა. სტუდენტთა დამოკიდებულებებიკი ამ თემის ირგვლივ საინტერესო აღმოჩნდა.

თვისებრივი კვლევის მეთოდებიდან, სიღრმისეულმა ინტერვიუმ გვიჩვენა, რომ ინფორმირებულობის დონე არაა მაღალი სტუდენტებში. ამისდა მიუხედავად პრობლემა ყველა რესპოდენტისთვის შესამჩნევია და მწუხარებას გამოთქვამენ გარემოს დაბინძურების საკითხებისადმი, ეს იქნება წყლის, ჰაერისა თუ ნიადაგის. მათთვის მნიშვნელოვანია, რომ ინფორმირებულობის დონე გაიზარდოს უფრო მეტად წამოიწიოს გარემოს დაბინძურების საკითხი წინ და უფრო მეტი ღონისძიებები გატარდეს. ექსპერტთა გამოკითხვამ გვიჩვენა, რომ არის სხვადასხვა გეგმები გადანაწილებული დროის მიხედვით, სადაც ევროკავშირის გეგმისთვის მიყოლა ხდება. ექსპერტთა საუბრიდან შეგვიძლიაო დვასკვნათ, რომ საქართველოში გარემოს დაბინძურება დიდ პრობლემას წარმოდგენს და კვლავ პრობლემად რჩება. ასვე პრობლემის მიგვარებისათვის გარკვეული დროა საჭირო. დოკუმენტების ანალიზის საფუძველზე, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ სახელმწიფო კანონდებლობა გარკვეულ წესებს და კანონებს ადგენს გარემოს დაცვასთან დაკავშირებით, ეს დოკუმენტები დროდადრო განახლებადია. თუმცა რამდენად ხდება ამ კანონების ფარგლებში მოქმედება და მათი დაცვა ცალკე თემაა, ვფიქრობ ამ საკითხზე ცალკე კვლევის ჩატარებაც საინტერესო იქნებოდა.

რაც შეეხება რაოდენობრივ კვლევას. ონლაინ გამოკითხვამ მოგვცა შესაძლებლობა უფრო მეტი სტუდენტი გამოგვეკითხა, შესაბამისად, გაგვეგო ზოგადი სოციოლოგიის სტუდენტთა დამოკიდებულებები. კვლევის შედეგებიც ადასტურებს სიღრმისეული ინტერვიუში მიღებულ შედეგებს, რომ პრობლემა გარემოს დაბინძურების საკითხში ნამდვილად არსებობს და ის კითხვა, რომელიც გარემოს დაბინძურების ფორმებს ეხებოდა, სტუდენტთა ხმები თითქმის თანაბრად გადანაწილდა ოთხ პასუხზე. ეს თანაბარი გადანაწილება მიგვანიშნებს იმაზე, რომ გარემოს დაბინძურების პრობლემა, რომელიც აწუხებს ახალგაზრდობას, მოიცავს როგორც ნიადაგის, ასევე ჰაერის, წყლისა და ნარჩენების დაგროვების პრობლემას.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. ბმ.ჯი (2025, ივლისი 23). *“თბილისის მერია 6.5 მილიონ ევროდ ლილოს ნაგავსაყრელის რეაბილიტაციას გეგმავს”*.
2. აისიტი.პიაი.ჯი (2021, 15 მარტი). *“როგორ უნდა გაუმკლავდეს საქართველო პლასტმასის ნარჩენებს?”*.
3. მაცნე.გოვ.ჯი .*საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე. (2025, 16 ივნისი). საქართველოს კანონი- “გარემოს დაცვის შესახებ” საქართველოს კანონში შეტანილი ცვლილებების შეტანის თაობაზე*.
4. ნეა.გოვ.ჯი. *სსიპ გარემოს ეროვნული სააგენტო. (თ.გ). გარემოს დაბინძურების მონიტორინგის დეპარტამენტი*.
5. ალდოლეოპოლდ.ორგ (თ.გ). *აპოლო ლეოპოლდის საქველმოქმედო ფონდი: მიწის კოდექსის ახსნა*.
6. იპიაი.იელ.ედუ(2024). *გარემოსდაცვითი ეფექტიანობის ინდექსი. ნარჩენების გადამუშავების შკალა*.
7. ერბიერდი.ქომ (2024, 15 მაისი). *“ერბიერდი (ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკმა და აღმოსავლეთ ევროპის ენერგოეფექტურობისა და გარემოს დაცვის პარტნიორობამ თბილისში ნაგავსაყრელის აირის ენერგიად გარდაქმნის პროექტის დასაფინანსებლად თანხები გამოყვეს”*.
8. ივიეს.ინსტიტუტი (2025, 1 ნოემბერი). *გარემო და საზოგადოება — გარემოსდაცვითი სოციოლოგიის წარმოშობა: ეიჩიპი-დან ენიპი-მდე*.
9. კეტონი & დანლაპი (1994). *ადამიანის გამონაკლისობის პარადიგმასთან ბრძოლა: გარემოს სოციოლოგიის აღმავლობა, დაცემა და აღორძინება*.
10. ბარჩარტ.ქომ (2026). *“ხელოვნური ინტელექტის მონაცემთა ცენტრების წყლის მოხმარებამ 2025 წელს 264 მილიარდ გალონს გადააჭარბა მაშინ როცა აშშ-ს 63% გვაღვამია”*.
11. კეტონი & ლირი (1978). *ახალი გარემოსდაცვითი პარადიგმა*.
12. მონტესკიე (1748). *კანონთა გონი*.
13. მარქსისტ.ორგ (თ.გ). *კარლ მარქსის 1844 წლის ეკონომიკური და ფილოსოფიური ხელნაწერი*.
14. გიდენსი (2009). *კლიმატის ცვლილების პოლიტიკა*.
15. კეტონი & დანლაპი (1978). *გარემოსდაცვითი სოციოლოგია: ახალი პარადიგმა*.
16. სეიგანი (1994). *“მკრთალი ლურჯი წერტილი: კოსმოსი და კაცობრიობის მომავალი”*.